

Ing. Josip Grünvald (Našice):

Eksproprijacija velikih šumskih posjeda u korist države i samoupravnih tijela.¹

Pozvan sam, da kao član odsjeka rada Jugoslovenskog šumarskog udruženja i to V. Odsjeka za agrarnu reformu, a i kao šumarsko tehnički izvjestitelj kotarske oblasti dadem svoje mišljenje u predmetu eksproprijacije velikih šumskih posjeda, odnosno, da odgovorim na 11 pitanja, stavljenih u ovome predmetu po Glavnoj šumarskoj direkciji Ministarstva šuma i rudnika rješenjem od 17. februara 1922. broj 3201. Želim, što mi je za odgovor dan kratak rok od 6 dana, jer je taj kratki rok nužno vezan i kratak odgovor, koji stoga neće moći biti onako iscrpiv, kako ja to želim.

Na pitanje 1. Svaka država nastoji, da uredi svoje opće gospodarstvo, a i pojedine gospodarske grane, pa prema tome i šumsko gospodarstvo onako, kako to najbolje odgovara njezinim potrebama odnosno potrebama njenih državljana. Pri tome ona nastoji, da kod uređenja općeg gospodarstva i pojedinih gospodarskih grana uvaži sve okolnosti te vezu pojedinih grana sa općim gospodarstvom. Historija svijeta predočuje nam razvoj i napredak čovječanstva uopće, a svaka pojedina gospodarska grana — pa tako i šumarstvo — imade historiju svojega razvitka i napretka. Treba da nastojimo, da taj napredak po mogućnosti pospješimo.

Vlasnost zemljišta uopće, a vlasnost šuma imade napose svoju historiju, a vrhunac historije vlasnosti šuma je privatno vlasništvo šuma, kao najbolja garancija za izpunjenje glavne zadaće šumarstva i šumarskog gospodarstva, a ta se sastoji u najvećoj kvalitetnoj i kvantitetnoj produkciji drvnih masa, čime ujedno postizavamo i najveći financijalni efekat.

Historija šumarstva pokazuje nam baš obzirom na vlasništvo šuma velike promjene u svim državama, pa i onima najnaprednijima kao što su Engleska, Francuska, Švicarska, Njemačka. I u tim državama vidimo šume kao vlasnost »zemaljskih gospodara«, pa državne šume, onda opet kao komunalne šume, dok

¹ Obzirom na to, što J. Š. U. izrađuje zakon o eksproprijaciji velikog šumskog posjeda, smatramo potrebnim, da se o svom pitanju što više raspravlja. Zato iznosimo ovaj referat, koji je još prošle godine stigao udruženju, ali radi obilja drugog materijala nije lanjske godine mogao biti otštampan. (Op. ur.)

konačno nisu postale privatno vlasništvo i u tome obliku vlasništva kao najboljemu i najpravednijemu i najnaprednijem su većim dijelom još i danas. Što vrijedi dakle za cijeli civilizovani i kulturni svijet, vrijedi jamačno i za nas, pak čemu onda činiti opetovano suviše i skroz neopravdane transakcije, kada una-prijed znademo, da ćemo se uz velike i nepotrebne žrtve povra-titi i opet u sadanje stanje vlasništva šuma t. j. na veliki privatni šumski posjed.

Sve naredbene i zakonske mjere i propisi, što ih država kao vrhovna vlast za svoje državljane izdaje, mora da se temelje na potrebama i nuždi, a u gospodarskim granama, pa i u šumarstvu, treba, da te potrebe utvrde stručnjaci. Šumarski stručnjaci ja-mačno nisu nikada utvrdili niti potrebu glave IV. § 17. prethodnih odredaba za provedbu agrarne reforme, a niti potrebu čl. 41. ustava kraljevine SHS od 28. VI. 1921. Šumarski stručnjaci ne mogu da pristanu uz ove propise već iz razloga, jer nam je dobro poznato i dokazano, da je šumsko gospodarstvo najteže, a mo-žemo reći i najlošije baš u našim komunalnim šumama, imovnim općinama, naročito u šumama zemljišnih zajednica, a to s raz-loga, jer na gospodarstvo potonjih šuma uplivišu vlasnici-nestruč-njaci. Prethodne odredbe za provedbu agrarne reforme stvorili su političari, a i ustav kraljevine SHS donešen je po ustavotvor-noj skupštini, koja je skupština sastavljena od političara, gru-piranih u mnogo političkih stranaka sa djelovanjem uperenim jedne proti drugima, a svakoja opet sa jednakim ciljem, da pre-dobije vladu u svoje ruke. Ti političari, kojima nipošto ne po-ričem dobru volju za napredak, donesli su nam i članak 41. ustava o ekspropisanju šuma a da nijesu prethodno saslušali o tome mišljenje šumarskih stručnjaka. Ti naši političari donesli su nam čl. 41. ustava jedino sa čistih političkih motiva, jer niti socijalno-ekonomska, niti finacijska-ekonomska potreba nije mogla taj članak ustava izazvati. Kada se je Ministarstvo šuma i rudnika odlučilo, da u ovome važnome predmetu sasluša i sve stručnjačke krugove, udarilo je jamačno pravim putem, i uvjeren sam, da će dobiti od većine šumarskih stručnjaka slično mišlje-nje ovome mojemu, ali na veliku žalost — »post festum«.

Financijsko-ekonomski motiv eksproprijacije mogao bi biti opravdan jedino u slučaju, kada bi državna vlast htjela ekspro-prijacijom privatnih šuma u korist države postići one velike pri-hode, što ih te šume odbacuju, pa da te prihode upotrebi za pro-micanje općih državnih interesa na korist svijuh državljana. No obzirom na čl. 37. ustava, kojim se određuje za ekspropisane objekte potpuna i pravična naknada, ne može finacijsko-eko-nomski motiv eksproprijacije doći u obzir. Finacijska slabost naše države, kao i ostalih dugotrajnim ratom finacijski iscrp-ljenih država, nije nikakova tajna, pak je već i iz finacijskih

razloga danas neprovediv čl. 41. ustava uz primjenu čl. 37. jer je u tu svrhu potrebno više milijarda dinara.

Socijalno-ekonomski motivi nemogu također biti razlogom eksproprijacije velikih privatnih šumskih posjeda, niti u državnu vlasnost, niti u korist samoupravnih tijela, jer je državi posve svejedno u čijoj su vlasnosti te šume sve dotle, dok državna vlast imade pravo, kao što je to u svim modernim državama, danas, da određuje smjernice pojedinih gospodarskih grana, što više, da raspolaže sa uporabom gospodarskih prihoda, kao što i naša državna vlast danas čini naredbenim putem u šumskom gospodarstvu, sa naredbama o doznaci građe i ogrijeva zemljoradnicima u velikim privatnim šumama uz određenu naplatu.

Doklegod je neko gospodarstvo, pa i šumsko, aktivno, držati će ga privatnik u svojim rukama, no svaki vlasnik nastojati će, da se čim prije riješi pasivnog gospodarstva, ne uspije li mu shodnim mjerama pasivitet pretvoriti u aktivnost. Ovakova pasivna šumska gospodarstva, a naročito kraške goljeti i bujična područja, bez obzira u čijoj su ona danas vlasnosti, dužna je preuzeti država shodnim načinom u svoju vlasnost, jer je to u interesu općenitosti.

Ekonomska potreba na građi, ogrijevu i popaši postojala je, postoji i postojati će u čitavoj bivšoj vojnoj krajini (Granici) kao i u bivšem provincijalu. Što više ova se je potreba danas toliko uvećala, da niti šume imovnih općina, a niti šume z. z-ca nemogu više danas podmirivati potreba svojih pravoužitnika odnosno ovlaštenika, a da pri tome uzdrže potrajno gospodarstvo svojih šuma. Ta okolnost je posljedica, što su segregacijom do dijeljene šume imovnim općinama i zemljišnim zajednicama prije kakvih 60—70 godina bile same prastare i prezrele šume, koje su se uslijed toga morale u skraćeno vrijeme užiti.

U tima šumama imali smo dakle uštedene silne drvene gromade, koje su se užile kao vanredni prihod i to redovno dražbenom prodajom. Ta stara stabla, a naročito hrastova, nisu niti kvalitativno odgovarala potrebama njihovih vlasnika, koja se potreba sastoji u glavnome iz ogrijeva, a bila bi i velika šteta financijalna, da su se takova stabla izrađivala za ogrijev. Posve je jasno, da je uslijed skraćenog užitnog vremena nastalo u tima šumama abnormalno stanje obzirom na dobne razrede i drvenu zalihu. Pa sve kada bi i bio u ovim šumama normalitet postignut, ipak one nebi danas svojim redovitim prihodima mogle podmirivati potrebe njihovih vlasnika, jer su se te potrebe od doba segregacije do danas umnogostručile i to uslijed naravnog umnoženja pučanstva s jedne strane, te diobe porodičnih zadruha po zakonu o diobi zadruga od 9. V. 1889. Naročito provedbom potonjega zakona povećala se je potreba silno, jer je iz jednog zadrugnog kućanstva nastalo po 2 do 5, a često i 10 novih kućanstava, koja su imala svakoje za sebe gotovo isto

takovu potrebu na drvetu, kao prvobitno jedno zadružno kućanstvo.

Poznato je, da unatoč svijuh potonjih okolnosti nisu mnogo trpili na pomanjkanju niti na ogrijevu niti na građi pravoužitnici imovnih općina i ovlaštenici z. z-ca, jer su si manjak mogli uvijek lahkim načinom podmiriti iz šuma, od kojih su segregirane njihove šume.

Na pitanje 2. Svako šumsko gospodarstvo moralo bi bez razlike na vlasnost biti strogo potrajno i pod najstrožijom državnom kontrolom, da je u istinu takovo, jer su tom potrajnošću najbolje zajamčeni jednolični prihodi, uzevši državu kao jednu cijelinu u sadašnjosti i u budućnosti. Ništa nesmiye tu potrajnost sprečavati, pa niti visoka konjunktura šumskih proizvoda, niti veća potražnja, a niti deficit inih gospodarskih grana. Spomenuo sam već naprijed, da današnje šume imovnih općina i z. z-ca nisu nikako u stanju podmirivati potrebe njihovih pravoužitnika, odonsno ovlaštenika na ogrijevu, građi, popaši i žirovini.

Uzmimo slučaj, da ispitamo točno potrebe pojedinih imovnih općina i z. z-ca, odnosno njihovih pravoužitnika i ovlaštenika, pa da svakoj uz dosadanju šumsku površinu, što ju je već segregacijom dobila, otcijepimo od onih šuma od kojih su segregirane toliku površinu, da redoviti prihod prvobitne i sada dodane šumske površine pokriva sve potrebe tih pravoužitnika odnosno ovlaštenika, dapače i iznad tih potreba. Što bi se u tome slučaju zbilo u dogledno vrijeme? Nastalo bi isto stanje kao i danas, i to bi se neprestano tako opetovalo od vremena do vremena, kao naravna posljedica neprestanog umnažanja pućanstva, a time i potreba.

Nemogu nikako shvatiti, dokučiti i opravdati propis čl. 41. ustava kraljevine SHS koji određuje: »Zakon o šumama odrediti će uslove pod kojima se zemljoradnici i oni, koji se uzgred bave zemljoradnjom, mogu koristiti sječom drva za građu i ogrev kao i za ispašu stoke u državnim i samoupravnim šumama.« Zašto samo zemljoradnici? Zar nisu državi jednako mili i potrebni i svi ostali staleži kao industrijalni radnici, obrtnici, činovnici, vojnici, trgovci, žiteljstvo u gradovima? Ta svi ovi zajedno sačinjavaju jednu državnu cjelinu, koja se temelji na principu diobe rada. Država traži jednaka podavanja od svijuh staleža kao poreze, vojnu dužnost itd., pa zašto onda, da ne daje svima državljanima i jednaka prava. Pa čemu onda treba protežirati pojedine staleže? Nije li to povrat u sredovječnost? Nije li to feudal odozdo? Dok članak 41. ustava stvara ovakav feudal, to već članak 42. smatra feudalne odnošaje ukinutima. Zašto se zapostavlja za zemljoradnicima siromašni industrijalni radnik ili barem državni namještenik, koji daje sav svoj rad, sam sebe državi i državljanima za kukavnu plaću, s kojom tek životari? Pravednost zahtijeva i nalaže, da svi državljanima uz jednake duž-

nosti naprama državi imadu i jednaka prava u državi, pak bi prema tome morali i sve šume podržaviti bez obzira na kategoriju vlasnosti i sve državljane ušumiti sa jednakim pravima. To se ipak ne čini. Ta drvo je samo jedna životna namirnica kao n. pr. i pšenica, odijelo, pa zašto onda, da se samo šume podržavaju, odnosno zemljoradnicima daju veća prava u šumama, nego ostalim staležima. To nije idealna pravednost, koja onda iziskuje podržavljenje svega i jednakost svijuh državljana, a time bi se približili komunizmu i stvorili od naše lijepe mlade države patnicu Rusiju. Nitko živ i pametan neće komunizam u tome smislu moći odobravati, jer je to nedostiživ ideal ljudi, koji ga ne mogu opravdati i u praksi provesti.

Porazdjeljenje imetka, dužnosti i prava, postanak raznih staleža, naravna su posljedica razvitka i napretka čovječanstva. Taj napredak stvorio je i stalni poredak u državi, koji se poredak temelji na zasadama nacijsionalno-ekonomske znanosti. Pa zar ćemo sada kvariti taj naš poredak, napredak, civilizaciju, kulturu, protežiranjem pojedinih staleža. To je svakako ne samo suvišno, nego i opasno, jer se to sve reguliše samo od sebe, prirodnom razvitkom, putem evolucije i znademo za sjegurno, da će nestati onoga, koji nije u stanju, da koraca usporedno sa tim razvitkom. Nestati će svaki onaj veleposjed, koji nije u stanju, da se održi, pa tako i veliki šumski posjed, preći će u ruke zemljoradnika, kada ovi budu toliko intelektualno razviti, da to mjesto veleposjednika preuzmu. Mi taj proces dobro vidimo u hrvatskom Zagorju, gdje je zadnjih decenija bezbroj većih i manjih privatnih posjeda prešlo u ruke zemljoradnika, mi taj proces opažamo u velike i u Slavoniji, gdje se je u zadnja 2—3 decenija rasparceliralo ogromne površine velikih posjeda među zemljoradnike.

Historija nas uči, da je do sada stradavala svaka država, koja je protežirala pojedine staleže, klase, sekte, a ostale državljane zapostavljala. Svakako je neumjesno i opasno prejudicirati nepotrebnim mjerama prirodnome razvitku bilo čega i koga u svijetu. Prosvjeta je najsigurnije sredstvo za napredak.

N a p i t a n j e 3. Ne želi li se, da bivši veliki privatni šumoposjednik ne padne na teret po državi eksproprijiranih šuma, trebalo bi mu ostaviti jedan dio njegovog šumskog veleposjeda u svrhu podmirenja njegove vlastite kućne i gospodarske potrebe. Kolika bi mu se površina šume u tu svrhu imala ostaviti, ne može se nipošto općenito odrediti, jer to ovisi o sadanjem i o budućem razvoju raznih gospodarskih grana takovih posjednika. Stoga će se to pitanje morati riješiti za svakoji slučaj na pose, po mišljenju šumarskih stručnjaka.

N a p i t a n j e 4. Šumsko industrijalna poduzeća smještena su redovno u blizini velikih šumskih kompleksa bilo privremeno, da izrade određenu površinu šuma, bilo da trajno izrađuju

šume u jednom stalnome okrugu i to bez obzira na raznolikost vlasnosti šuma u dotičnom okrugu, s jednostavnoga razloga, jer je svaki vlasnik šume nastojao, da što bolje unovči svoju šumu, pak su to uvijek činile i imovne općine i zemljišne zajednice i privatni šumoposjednici, dapače i sama država sa državnim šumama. Obzirom na šumsko industrijska poduzeća nismo dakle primorani nipošto dosadanji poredaj vlasnosti šuma mijenjati.

Na pitanje 5. Pretvorba šumskoga tla u druge kulture regulisana je uvijek povećanjem potrebe tla za druge kulture, a ta faktična potreba biti će i u buduće regulator za otpust šumskoga tla za ine kulture. Svakako je potrebno dovesti u sklad površinu obradivoga tla sa zemljoradničkom snagom u državi i potrebom zemljoradničkih produkata u samoj državi. Pitanje hoćemo li proizvoditi više zemljoradničkih ili šumskih produkata iznad potrebe u samoj državi, ovisi o potražnji jednih i drugih produkata na svjetskom tržištu. Znademo iz iskustva, da smo u predratna vremena jeli jeftiniji krušac uvežen iz Amerike, ali da našoj hrastovini nije bilo nikada takmaca na svjetskom tržištu. Dosljedno tome bile su velike ekonomije kod nas pasivne, a šumska gospodarstva aktivna. Provedbom agrarne reforme dosadanjim načinom, snizila se je silno produkcija zemljoradničkih proizvoda, jer se produkciona snaga velikih privatnih poljskih gospodarstva gubi zanemarenjem melioracionih naprava na tima gospodarstvima, a naročito zanemarenjem kanalizacija i drenaža, te negnojenjem tla i neracionálnim obradivanjem tla. Potraje li takovo stanje i nadalje, pokazati će se ubrzo hitna potreba, da se površine šuma prikladne za poljske težačbe pretvore u polja i stvore nova velika poljska gospodarstva u svrhu proizvodnje žitarica za pokriće potreba u samoj državi. Sve ovo mora državna vlast imati u vidu, pak je stoga i neophodno nužno, da dozvolu za pretvorbu šumskoga tla u ine kulture mora zadržati državna vlast u svojim rukama, da može to pitanje prema faktičnim potrebama i regulisati.

Na pitanje 6. Pitanje servituta u velikim privatnim šumama načeto je postojećim naredbama Ministarstva šuma i rudnika o doznaci građe i ogrijeva i izdavanju popaše blaga zemljoradnicima u tima šumama. Svedenjem tih naredaba na pravu mjeru na temelju dosada stečenih iskustava, eventualno i na uzakonjenje, omogućilo bi se odložiti pitanje eksproprijacije velikih privatnih šuma barem za vrijeme, dok se ovo pitanje veštrano i temeljito prouči. Riješenjem ovoga pitanja na prečac, dovadaju se naše šume u veliku opasnost, a bez potrebe i nužde.

Regulisanje sjеча šuma određuju šumsko gospodarstvene osnove, pa je stoga prijeka potreba, da se za svaku pojedinu šumsko gospodarstvenu jedinicu sastavi gospodarstvena osnova na zasadama strogo potrajnog šumskog gospodarstva.

Maksimalni godišnji etat ograničen je šumskom površinom, bonitetom stobine, vrstom drveća kao i načinom uzgoja, pa se

taj etat neda inako regulirati. Regulirati se ali daje u velike potreba na ogrijevu kod naših zemljoradnika i to izgradnjom štednjaka umjesto otvorenih ognjišta, nadalje preinakom grijanja stanbenih prostora onamo, da se umjesto ogromnih zemljanih peći, koje se lože izvana, uvađaju primjereno velike sobne peći, koje se lože iz sobe. Sve potonje sniziti će potrebu i potrošnju ogrijeva na polovicu i više. Današnja vrijednost tako suviše i neracionalno potrošenoga drveta u jednome kućanstvu nadmašuje daleko u jednoj godini nabavne troškove štednjaka i prikladnih peći, a da i ne navedem potrošenu radnu i voznu snagu za tu veću količinu drva. Ovakove naprave za kuhanje, grijanje soba, pečenje kruha itd. uveli su si zemljoradnici već davno u onima krajevima, gdje imade vrlo malo šuma, pa je ogrijevo drvo skupo, pa zašto da se takove naprave i u krajevima bogatima šumom, da se skupocjeno drvo ne troši uludo. Time bi se pripomoglo, da si zemljoradnici u krajevima, gdje nema drva, mogu više i jeftinije drva nabaviti, a potrebno je to i iz sanitarnih razloga, kao i za podizanje opće kulture. Stoga je državna vlast dužna, da i u ovome pravcu poduzme potrebne mjere.

Na pitanje 7. Da uzmognem odgovoriti na ovo pitanje moram istaknuti kako su u Hrvatskoj i Slavoniji nastale današnje komunalne šume, t. j. šume imovnih općina i zemljišnih zajednica. Šume imovnih općina nastale su segregacijom šuma u bivšoj vojnoj krajini ili granici od kojih je šuma polovica uzeta kao državne šume, dakle vlasnost države, a polovica tih šuma postala je vlasnost bivših graničara u ime otkupa za dotadanje podavanje vojske; to su šume imovnih općina. Pravo uživanja u tima šumama odmjereno je prema broju vojnika, što ih je pojedina kuća davala državi. U bivšem pako provincijalu dobili su bivši vlastelinski kmetovi putem segregacije toliku površinu šuma, koja je bila potrebna za tadanje pokriće njihovih potreba na gradnji, ogrijevu i popaši blaga. Pravo uživanja u tima šumama odmjereno je bivšim kmetovima naprama podavanjima tlake vlastelinima. Te šume imovnih općina i zemlj. zajednica nastale su dakle iz krvi i znoj pretšasnika današnjih pravoužitnika, a dijelom i ovlaštenika. Sreća je, pa zakon o imovnim općinama ne dozvoljava otuđenje pravoužitništva, dok zakon o zemljišnim zajednicama uz sve ine nedostatnosti dozvoljava otuđenje ovlašteničkoga prava. Svatko bi mislio, da nijedan ovlaštenik neće prodati svoje ovlašteničko pravo već iz pijeteta naprama svojim predcima, ali se ljuto vara tko tako misli. U mnogim zemlj. zajednicama imade još danas tek neznatni broj ovlaštenika, koji su potomci bivših vlastelinskih kmetova i to s razloga, jer su bilo njihovi predci, bilo sami prodali svoje ovlaštenje, taj amanet, tu krvavu muku i znoj svojih preda drugome, a u mnogo slučajeva na žalost tuđinu, doseljeniku, koji je bolje znao to pravo cijeniti, nego autohtoni elemenat. Ovo laskomlje na-

šega zemljoradnika kao šumoposjednika valja osobito da drže na umu naši političari i zakonodavci pri promjeni i sastavljanju novih zakona o šumama i njihovom uživanju. Osim toga valja na umu držati shvaćanje našega pravoužitnika i ovlaštenika o tim njihovim šumama, koji općenito drže, da su te šume zato tu, da ih on što više iskoristi, da se pojedinac obogati tim šumama, a nebrine se nijedan za potomstvo i otuda poznata rečenica našega zemljoradnika »dok je mene, biti će šume dosta«. Ovo je redovni odgovor i pravoužitnika i ovlaštenika šumaru, koji mu tumači racionalno potrajno šumsko gospodarstvo. Pravoužitničko i ovlašteničko pravo porazdijeljeno je skroz nejednolično, pa otuda je posljedica, da nekoji dobiju drva i suviše t. j. da ih prodaju, a većina opet, da nemogu niti izdaleka svoju potrebu podmiriti. Ako se ne varam, eksproprijacijom velikih šumskih posjeda želi se postići, da svaki zemljoradnik može svoju potrebu podmiriti drvetom, koje će dobiti iz tih šuma. Ovo bi bilo pravedno i svaki je zemljoradnik zaoto zauzet, no uvjeren sam da neće uspjeti zakonodavcu u ovo pravedno porazdijeljenje šumskih užitaka povući i šume imovnih općina ili zemlj. zajednica bez nemira, krvi, eventualno i revolucije, jer koliko poznam našega zemljoradnika, on je silno zauzet za jednakost i pravednost, dok se radi o tuđem dobru, ali teško onome, tko hoće da dira u njegovo dobro. Šumsko gospodarstvo nesmije nikada biti ovisno o paši šumskoj. Zemljoradnik morati će se zakonskim propisima pritegnuti na savremeno i racionalno marvogojstvo, jer nam šumska paša vrijedi po jutru danas 100 kruna, a prirast šume 1500—2000 K. Nije dakle racionalno šumske površine izlučivati za pašnjake, a popaša se može dozvoliti samo u onim šumama, gdje ona ne smeta valjano šumsko gospodarstvo.

Jaki osjećaj individualnosti razvio se je u našega zemljoradnika u zadnja 3—4 decenija vrlo brzo i u velikom stepenu. Taj osjećaj rodio je i zakon o diobi kućnih zadruga. Ovaj osjećaj je skrivio mnogu neumjesnu i neopravdanu individualnu diobu šuma i pašnjaka zemlj. zajednica. Stoga je od prijeke nužde najprije odgojiti našeg zemljoradnika za komunalne institucije, a onda ih istom stvoriti, ako se neće, da takove institucije već u osnovanju ne budu osuđene na neuspjeh, ako ne i na propast.

Arondacija, komasacija, kao i pitanje enklava u komunalnim šumama, a isto tako i pitanje razmjere i trampe komunalnih šuma, morati će se riješavati zasebice prema postojećim prilikama. Svakako je potrebno, da se u tu svrhu razdijeli cijela država u gravitaciona područja prema potrebi provođenja melioracionih radnja, među koje u prvome redu spadaju uređenje ili regulacija rijeka i potoka te kanalizacija, odvodnja močvarnih i podvodnih predjela. Nakon provedbe ovih radnja imadu se usporedno provodati agrarna reforma, komasacija i arondacija šumskih i poljskih gospodarstva. Kod provedbe potonjih mjera

imađu uz financijalni momenat odlučivati u prvome redu opći državni interesi, a zatim interesi pojedinih predjela.

N a p i t a n j e 8. Šume samoupravnih tijela nastale su najčešće raznim donacijama, a katkada i kupom. S ovim šumama gospodari se većinom potrajno na temelju sastavljenih gospodarstvenih osnova. Redoviti etati obično se prodaju, jer rijetko koje samoupravno tijelo imade toliku šumsku površinu, da redoviti prihod šume može pokrivati potrebu njenih pripadnika. Utršci ipak dolaze u korist pripadnika šume i ne ukazuje se nikakova potreba ovakove šume eksproprijirati.

N a p i t a n j e 9. Osnova za ustanovljenje potrebe jednoga doma na ogrijevu ne smije biti današnja faktična potreba uz skroz neracionalnu upravo raskošnu potrošnju drva naših zemljoradnika sa otvorenim ognjištima te loženjem ogromnih zemljanih peći iz vana, a sve vatre su bez dimnjaka. Mjerilom imade biti takav dom, koji imade dimnjake; za kuhanje štednjake, a za grijanje soba primjerene peći, koje se lože iz sobe. Uplatom primjerene takse za ogrijev biti će zemljoradnici također pri-nukani na štednju. Ovako uređeno kućanstvo trebati će godišnje 12—16 pr. met. ogrijevnih drva srednje kakvoće. Za ogrijev neka se ne upotrebljava nipošto drvo sposobno za tehničke i industrijalne svrhe.

Potreba na građevnom drvetu neka se podmiruje u potpunosti količini, u koliko je ista potrebna za izgradnju i održavanje najnužnijih stanbenih i gospodarskih zgrada, a uz primjerenu taksu. Tko želi graditi udobnije i skroz nepotrebne zgrade, neka plati potpunu tržišnu taksu za građevno drvo. Građevno drvo, odnosno nabava građevnog drva nije bila, a niti je danas odlučna za visinu građevnih troškova. Kod gradnje treba provadati najstrožije građevinske propise za ladanje, pak će zgrade biti solidnije, trajnije, a što je glavno, higijenične te mnogo jeftinije održavanje istih.

Glavna zadaća šumskog gospodarstva je produkcija što veće drvne gromade, što vrijednijih vrsta i sortimenata. Stoga se imade sva pažnja posvetiti ovoj glavnoj svrsi šumskog gospodarstva, a šumska paša je posve sporedna te se imade dozvoliti u koliko ne smeta glavnoj zadaći šume. Zahtjevi naših zemljoradnika u pogledu šumske paše skroz su neopravdani i pretjerani, kako to najbolje dokazuje stanje pašnjaka većine zemljišnih zajednica, koji su ponajviše obrašteni trnjem, korovom i grmljem. Nastojanja oblasnih organa, da se ti pašnjaci drže u redu skroz su uzaludna. Mesto uređivanja pašnjaka potražuju zemljoradnici pašu u šumama, pa i u samim branjevinama, a mi dobro znademo, da u valjano uzgajanim šumama imade vrlo malo ili ništa paše. Neka se stoga sa strane državne vlasti prisile zemljoradnici na uređenje postojećih pašnjaka i racionalno uživanje istih, a gdje takovih nema, neka se izluči za pašnjak

neobhodno potrebna šumska površina uz potpunu i pravednu nadoknadu vlasniku.

Žirovina odnosno žiropaša skroz je neodređena te ovisi o vrsti, dobi, sklopu šume, kao i o vremenskim prilikama. Sa žirovinom ne dade se stalno računati, a dođe nam uvijek dobro. No u prvom redu imade se uvijek sakupiti potreban žir za sadnju u svrhu pošumljenja i obnove šuma, a tek iza sakupljanja neka se dozvoli žiropaša u koliko nije potrebna za naravno pomlađanje zrelih šuma, koje dolaze uskoro na sječu.

Na pitanje 10. Pitanje pravične naknade za eksproprijaciju šume određuje jasno član 37. ustava, te se naknada imade obračunati prema faktičnim prodajnim cijenama u vrijeme provedbe eksproprijacije. Procjene vrijednosti šuma, koje se imadu eksproprijirati, neka se obave po zasadama o računanju vrijednosti šuma i to po kvalifikovanom državnom šumarskom osoblju.

Na pitanje 11. Eksproprijacija šuma neka se provada po državnim sudbenim vlastima sa 2—3 instancije, te uz sudjelovanje kvalifikovanog državnog šumarskog i mjerničkog osoblja.

*
* *
*

Manje države i narodi povadali su se uvijek u rješavanju svojih nacijskono-ekonomskih, opće ekonomskih, kulturnih, pa i drugih pitanja za većim, kulturnijim i naprednijim narodima, nastojeći, da ta pitanja riješe primjenom iskustava potonjih naroda na svoje postojeće, eventualno i osebujne prilike.

Ja ne mogu, da uvidim prijeku nuždu i potrebu eksproprijacije velikih privatnih šuma u svojinu države ili samoupravnih tijela i to tim više, što ovakove mjere ne poduzimlju kulturniji i napredniji narodi, a državnoj vlasti pristoji pravo, da reguliše i porazdjeljuje prihode velikih privatnih šumskih posjeda, kako to već danas i čini postojećim naredbama Ministarstva šuma i rudnika u tome predmetu. Mi dobro znamo, do koje visine se je razvilo naše šumarsko gospodarstvo u današnjoj podjeli vlasništva, a znamo i to, da se šumsko gospodarstvo kod većine velikih privatnih šumskih posjeda nalazi baš na najvišem stepenu. Ne znamo ili bolje reći znamo, da se te šume kao komunalne šume odnosno šume samoupravnih tijela neće moći na toj današnjoj visini održati s jednostavnoga razloga, jer stanje bilo kojega objekta ovisi o kulturnom stanju njegovoga vlasnika. Zato je moje mnijenje, da se eksproprijacija velikih privatnih šuma za sada odloži, a uživanje tih šuma reguliše naredbenim putem, kako je to već i započeto. Državna vlast, a i svi duševni radnici našega ujedinjenoga naroda, neka ulože sav trud i rad za prosvjetu našeg ispaćenoga zamljoradnika, da ga privedu što višoj kulturi i civilizaciji, a tada će se ovako zamašna gospodar-

ska pitanja, kao što je eksproprijacija šuma, riješavati tako reći sama od sebe evolucionim putem, uz potpunu garanciju daljnjeg gospodarstvenog usavršivanja.

Sve ovo, što sam ovdje napisao, jesu posljedice mogega skroz objektivnog razmišljanja utemeljenog na ljubavi za narod iz kojega sam nikao i ljubavi za šumu, kojoj sam svoj život posvetio.

U Našicama, mjeseca marta 1922.

Ing. Julije Sztehlo (Teslić):

Širina planuma kod šumske željeznice 760 mm kolosjeka s motornim pogonom.

Glavni sastavni dio željeznice sačinjava dolnja gradnja; njezina gornja širina zove se planum. Bez obzira na takozvanu teoretsku širinu planuma (h), koja nema praktične vrijednosti, razumijeva se o b i č n o pod širinom planuma, širina same dolnje gradnje, a ne širina šljunkom posute površine (stelišta, Bettung), kao što to gdjekada i stručnjaci interpretiraju. Mi ćemo dakle uvijek pod širinom planuma razumijevati širinu same dolnje gradnje.

Na tu širinu planuma (h) utječu prema slici ovi faktori:

- a) širina kolosjeka (rastečina),
- b) glava podvlake,
- c) duljina podvlake,
- d) debljina podvlake,
- e) rub stelišta,
- f) širina tjemena stelišta,
- f₁) širina podnožja stelišta,
- g) debljina stelišta,
- i) rub planuma.

Mjere ovih pojedinih faktora možemo ustanoviti, bez obzira na teoretsko proračunavanje na temelju praktičkih opažanja, kako slijedi:

a) Širina kolosjeka (Rastečina, Spurweite). Ova iz naša u izloženom slučaju 0.76 m, t. j.

$$a = 0.76 \text{ m}$$

b) Glava podvlake. Pod time razumijevamo udaljenost od vanjskog ruba donjeg dijela tračnice do kraja podvlake.

Ova udaljenost mora da je tako velika, da drvna substanca može suprostaviti dovoljno otpora protiv zabijanja čavala, kojima se pričvršćuje tračnica, a da se ipak ne rasipa materijal.

Ako glava podvale nije dosta duga, onda može da se rascijepi prigodom zabijanja čavala tračnice, te tako postaje podvlaka neupotrebiva. Kod toga dolazi u obzir osim vrsti drveta još i njegova kvaliteta, jer se grubo ili kvrgasto drvo prije rascijepi, nego li glatko drvo s jednoličnom strukturom.

Praksa pokazuje da kod uskotračnih željeznica potpuno odgovaraju 0.30—0.35 m duge glave podvlake. Kod stabilnih šumskih željeznica, određenih za uporabu kroz dugi niz godina bolje je odrediti 0.35 m za glavu podvlake, naprotiv kod kratkotrajnih željeznica (za 4—5 godina) posve je dosta ustanoviti 0.30 m za duljinu glave podvlake. Pošto se ovdje radi o stabilnim šumskim željeznicama uzet ćemo veću vrijednost, t. j.

$$b = 0.35 \text{ m.}$$

c) Duljina podvlake. Ova mora prema naprijed izloženom da iznaša

$c = 0.76 + 2 (0.05 + 0.35) = 1.56 \text{ m}$ ili okruglo $c = 1.60 \text{ m}$. U slučaju, da je kraća glava podvlake, iznaša ukupna duljina podvlake $c = 1.50 \text{ m}$. Obzirom na to, da prištednja na drvetu kod 10 cm razlike ni izdaleka ne može da naknadi prednost dugih željezničkih podvlake, to za stabilne željeznice sa 760 mm kolosjeka i s motornim pogonom mogu preporučiti samo 1.60 m duge podvlake.

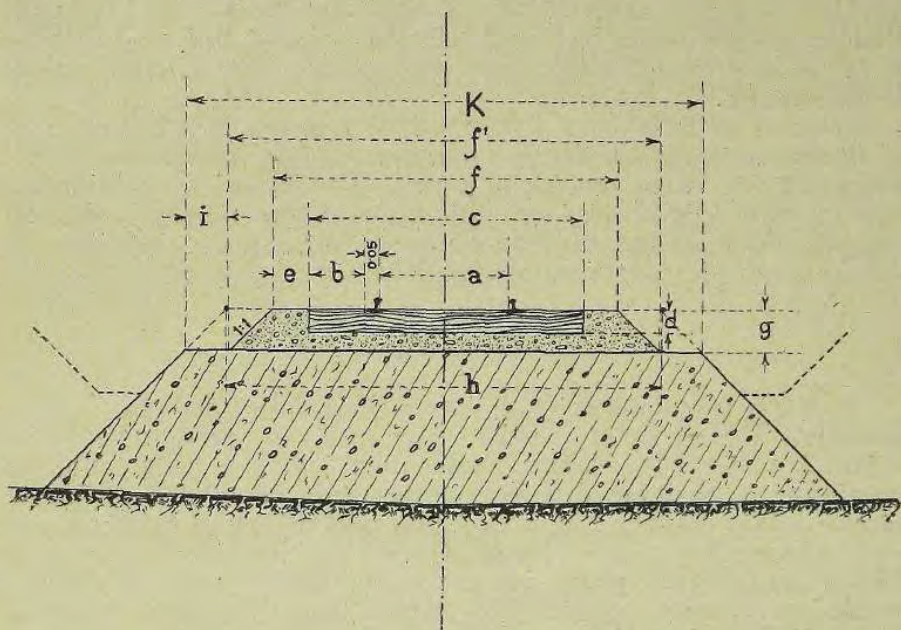
Naprotiv kod gravitacionih željeznica dovoljne su i podvlake od 1.50 m duljine, a kod posve kratkotrajnih željeznica, koje ne vrše tako velik promet, mogu se upotrijebiti i pragovi od 1.40 m duljine.

d) Debljina podvlake. Često se opaža kod šumskih željeznica, da debljina podvlake nije dovoljna. Našao sam dapače često samo 10 cm debele podvlake, pa se nisam mogao dosta načuditi, zašto se toliko štedi s drvetom na račun sigurnosti pogona?

Kod lakih lokomotiva (najviše od 8 tona) i lakih teretnih vagona može se doduše upotrijebiti i hrastove podvlake sa 10 cm debljine, ako su posve zdrave, dobrih dimenzija, dobro izrađene, nadalje ako su položene na gusto i temeljito potkopane buđakom; no takove podvlake, — ako se hoće jamstvo za sigurnost prometa, — zahtijevaju intenzivno uzdržavanje pruge. Nakon mnogogodišnjeg iskustva mogu kazati, da 12—13 cm debele podvlake potpuno odgovaraju svrsi tako gledom na sigurnost prometa kao i gledom na ekonomsko uzdržavanje pruge. Ako su lokomotive teže od 10 tona, onda je svrsishodnije, da se upotrebe podvlake od 13 cm debljine to više, što se kod razlike od 1 cm zapravo ništa ne uštedi na drvetu. Ustanovljujemo dakle

$$d = 0.13 \text{ m.}$$

e) Rub stelišta (Bettung). Ima šumskih željeznica, koje su građene bez posebnog ruba stelišta, t. j. kod kojih nasip šljunka počinje tik uz glavu podvlake. Takav se postupak imade bezuvjetno eliminirati kod stabilnih šumskih željeznica. Već sama okolnost, da je nasip šljunka izložen odronivanju uslijed samog prometa, zatim uslijed upliva atmosferilija, provedenja popravaka, prolaza personala i blaga, koje ide na pašu, dovoljan je razlog, da se odredi izgradnja stanovitog ruba šljunastog nasipa. Kad naime odronivanje nakon jakih kiša zauzme veće dimenzije, može se dogoditi, da glava podvlake ili sama podvlaka ostane bez podloge, što uvelike ugrožava sigurnost prometa. Stelište mora uvijek imati tako širok rub, da se šljunak može

odroniti najviše do glave podvlake, i da pod cijelinu podvlakom ostane još uvijek dosta šljunka. Da to postignemo, moramo odrediti najmanje 0.20 m kao širinu ruba stelišta. Ispod ove minimalne mjere ne možemo ići, ako uopće želimo izgraditi taj rub. Prema tome je

$$e = 0.20 \text{ m.}$$

f) Širina tjemena stelišta. Ako smo duljinu podvlake ustanovili sa 1.60 m, a rub stelišta sa 0.20 m, onda će prema tome širina tjemena stelišta iznašati:

$$f = c + 2 e =$$

$$f = 2.00 \text{ m.}$$

f¹) Širina podnožja stelišta. Ovu mjeru dobijemo, ako širini tjemena stelišta dodamo još širinu nasipa. Pretpostavimo li odnošaj nasipa sa 1 : 1, kao što to obično biva, onda iznaša

$$f^1 = 2 + 2 \times 0.23 =$$

$$f^1 = 2.46 \text{ m.}$$

g) Debljina stelišta. Gornja gradnja željeznice, kojoj se pribraja i stelište, mora biti tako čvrsta, da može pružiti dovoljan i siguran otpor na pritisak lokomotive, teretnih vagona i tereta. To možemo postići pored dobrog dimenzioniranja tračnica, spojnica, podvlaka i svrsishodnog spoja ovih sastavnih dijelova još i s temeljitim podlaganjem šljunka pod podvlake, a to se može provesti samo onda, ako se pod podvlakama nalazi dosta šljunka.

Obično je propisano u koncesijama šumskih željeznica, da se imade nasipati toliko šljunka, da se pod podvalom nalazi najmanje 10 cm naslage šljunka. To je zaista minimalna mjera, ispod koje nikako ne smijemo poći, ako ne ćemo, da pod podvalu dođe sama zemlja. Prema tome iznaša debljina sa šljunkom posute površine t. j. stelišča:

$$g = d + 9.10 \text{ m} =$$

$$g = 0.23 \text{ m}$$

i) Rub planuna. Ovaj imade kod željeznice vrlo važnu funkciju. U prvom redu sprečava odronivanje šljunka, jer ako planun nema ruba i ako je nasip šljunka istovjetan sa nasipom dolnje gradnje, onda će se kod spuštanja nasipa dolnje gradnje i šljunjak lahko odronjivati, a osim toga je rub planuma potreban i radi hodanja po pruži. Ako n. pr. pazitelj pruge ide sredinom pruge, nema dostatnog pregleda na nasipe, osobito kod strmih nasipa, a naprotiv s ruba može cijeli nasip dobro pregledati.

I radi uzdržavanja pruge potreban je taj rub, jer treba mjesta za stavljanje materijala, potrebnog za gornju gradnju željeznice, naročito je potreban rub planuna za naknadno nasipavanje šljunka, jer za taj ne bismo imali mjesta, kad ne bi bio izgrađen rub planuna.

Što se tiče veličine ruba, to se moramo držati srednje mjere. Premalen rub odronio bi se vrlo brzo, a preveliki rub bi značio razbacivanje materijala. Prema iskustva odgovara najbolje rub od 25 cm širine. Takav rub ispunjava još potpuno svoju svrhu, a s druge strane je i ekonomski opravdan. Mi ćemo dakle uzeti:

$$i = 0.25 \text{ m.}$$

Moram još spomenuti, da je vrlo dobro kod visokih nasipa i oštih zavoja odrediti i širi rub planuna. Kod visokih nasipa radi neprevidenih odronivanja, a kod oštih zavoja radi podizanja vanjske tračnice. Ako kod otkopa dobijemo suvišnog materijala, onda proširenje planuna niti ne stoji više, jer bi se taj suvišak na materijalu i onako morao odstraniti.

Reasumirajući možemo širinu krune na slijedeći način ustanoviti:

$$K = a + 2 (0.05 + b + e) + (f_1 - f) + 2i =$$

$$K = 2.92 \text{ ili okruglo } 3.00 \text{ m.}$$

Pošto se već 23 godina bavim gradnjom šumskih željeznica, mogu na temelju svojih kroz to vrijeme sabranih pomnih i savjesnih opažanja da gospodi stručnjacima najoplije preporučim, da kod šumskih željeznica 760 mm kolosjeka s motornim pogonom, stabilnog karaktera, ustanove širinu krune s najmanje 3.00 m.

Kod manje važnih gravitacionih željeznica, koje su sa građene za uporabu kroz kraće vrijeme, može se — obzirom na štednju, odrediti i manja širina krune, ali i ovdje nema smisla pretjerana štedljivost, jer ide na račun sigurnosti. Za takove pruge preporučam kao minimalnu širinu krune 2.80 m; ispod ove mjere se ne smije ići.

Драгољуб С. Петровић (Ђевђелија):

Како Македонци праве угаљ.

Овде ће се говорити о начину на који се прави угаљ у Тиквешу, Демпир Капији, Бојмији, околини Ђевђелије и Дојрана, дакле на подручју тиквешког округа. У околини Витоља производи се угаљ и на други начин осим овога, који ће се овде описати.

Македонци називају угаљ »вглен« или »ћумур«. У речи вглен осећа се изумећу в и г танко јер. Ћумур је турска реч.

Разликују се две врсте угљена: ковачки и обичан угаљ. Ковачки угаљ употребљавају само ковачи, а овај други се употребљава за грејање, кување и за све остало, за што се иначе употребљава овај угаљ. Ове две врсте угљена много се разликују, као што им је различан и начин производње. Ковачки угаљ је знатно лакши од обичног. Размера је 1:3 т. ј. ковачки угаљ је лакши три пута од обичног. То је за коваче врло примамљиво, јер им тако угаљ долази знатно јефтинији, пошто га купују по тежини. Главне су пак особине да не баца варише и даје »меку« ватру, како то ковачи обично кажу. Обичан угаљ даје врло јаку ватру, која прегори гвозђе, што је за коваче, разуме се, непријатно. Како се ковачки и обични угаљ прави на различите начине, то ћемо описати оба начина.

Справљање ковачког угља. Справља се од смреке (*Juniperus*)*, лешке, како је Македонци зову (*Alnus*), леске (*Corylus*), храста, јасена, и бора и то како од сирових тако и од сувих дрва. Прави се и од јеле, али само када је добро сува. Сува дрва се употребљавају зато, што се лако запале, брзо изгоре и могу се брзо угасити. Смрека ја готово подједнако добра и сува и сирова. Одличан је угаљ од леске. Храст треба да буде добро исушен, дуго да лежи напољу, готово да већ мало натрули.

Обично се бира равно место, а ако овога нема, онда се у страни мало заравни. Но ово се чини, ако ће се на једноме месту више пута правити угаљ, иначе се од равнања одустаје. Копати се ипак нешто мора, да би се добила земља за гашење. Затим се исепају дрва на цепке 10 до 15 цм. дужине, 6 до 7 цм. дебљине. Ако су облици већ толико дебеле, онда се не цепају. Кад се угаљ прави од лешке, онда се могу оставити и комади до 1-20 м. дужине. Прво се метне ситно суво грање и шушаљ, дакле оно што је лако запаљиво, па

* Остављамо ради занимивости овај крајевни назив, премда је по нашој шумској терминологији смрека = *Picea excelsa*. а *Juniperus* = боровица.

(Опаска уредништва.)

се на ово слажу дрва унакрст, или без нарочитог реда, пазећи да што више шупљина остане између дрва. Правило је, да се тежи стварању што више шупљина, по могућству равномерно распоређених, како би ватра имала што више промаје и могућности, да сва дрва од једном обузме. Наслаже се највише 2 пр. м., а најмање 0.7 пр. м. Наслагана дрва, која се ничим не покривају, сада се пале са три, четири стране од једанпут. Ако ватра гори сувише нагло, онда се прска помало водом, обично шакачки. Чим дрва прегоре и претворе се у жар, одмах се гаси бацањем земље и мешајући жар с овом земљом. Мора се брзо радити како би се што мање жари претворило у пепео. Земљом се не затрпава сав жар, јер се овај брзо гаси чим дође у додир са земљом. Приликом мешања прска се по мало водом. Овим је ковачки угаљ готов, после чега се пробира и меће у џакове. Обично не сагоре сва дрва, него остану »жива« по нека дебља парчад. Ову парчад називају »гламње«. Гламње се одвајају и на ново употребљавају за справљање угља.

Од 1 пр. м. сувих, исцепаних дрва изађе просечно 32 кгр. (25 ока) угља, рачунајући да оваков просторни метар дрва тежи просечно 170 кгр.

Да се један метар дрва угљенише потребно је до 4 часа са свим радовима.

Као што је и сам рад прост, тако је прост и алат, који се при томе употребљава. За мешање земље и жара употребљава се вила. То је обично какво младо дрво или грана, раклиасто на једноме крају. Вила је дугачка 1.50 до 2.00 м., а кракови ракле 25—30 цм. Прави се од којег било дрвета. Чим се жар угаси и претвори у угаљ, одмах се свлачи са угљенарнице, а како је још врућ, то се мора чинити гребеном или чопом (турска реч). Гребен се прави такође од дрвета и врло просто као и вила. То и није ништа друго, него вила којој је један крак одсечен, а други је само више крив. У колико је кривљи у толико је бољи. Дужина је као и код виле, а прави се од ког било дрвета. Најзад за сечење дрва употребљава се секира.

Справљање обичног угља. За овај угаљ се употребљава храст (зову га даб), буква (бука), граб (габер), јасен. Липа, бели и црни бор, јела и смрека не употребљавају се, јер Македонци налазе да то дрво не ваља. Већином се употребљавају сива дрва, и ако знају, да је угаљ од просушених дрва бољи.

По могућству тражи се равно место где би се поставила угљенарница. Но прави се и у страни. Ако је равно место, онда се оно још боље поравна и утаба. Сувише плетка земљишта се још избегавају и стога, што је теже прибавити земљу за покривање. Земља мора да буде сува, без камења и растресита. Глина се избегава, јер се слењује, када се накваси, а ово утиче врло штетно. Ако се угљенарница мора да прави у страни, онда се равно место добије копањем. Прво се са доње стране направи поплет од прућа; а са

горње се стране копа и насипа. Више добивена земља баца се лево и десно, угљенарница је у облику трапеза, те се тако и место равна.

Сама угљара (Meiler) — Македонци зову угљенарницом и само место на коме се слажу дрва, као и наслагана дрва — има за основицу трапез, коме је једна паралелна страна, она одакле се пали, велика 1'70—1'80 м., а друга паралелна страна 2'0 м. Друге две стране велике су 3—4 м.

Само слагање врши се на следећи начин: Прво се уздуж метну два или три дрвета, ако је могуће дужине као и угљенарница. Употребљавају се и краћа дрва, па и до 0.5 м. дужине само се тада слажу настављајући једно на друго. Ово је најчешћи случај. Ова дрва зову се изглавнице (турски душек). Изглавнице су дебеле 7—9 см. На изглавнице се ређају попречке дрва, које треба угљенисати. Први ред мора се врло брижљиво слагати, како би остало што мање шупљина. Све шупљине се испуне ситнијим комадима дрва. Ради тога угљари се старају, да тај први ред буде од правих дрва. Сврха овог брижљивог слагања је да буде што мање промаје. Ако буде много промаје, онда дрва могу да изгору, а не да се угљенишу. На овај први ред слажу се и сва остала дрва опет по пречке. Слажу се што боље. Дрва не морају бити једнаке дужине. Тако исто могу се мешати и сирова и сува дрва. Само слагање врши се на следећи начин: Од оне стране, где ће се палити, слажу се прво најтања дрва, 1, 2, 3 см., којима се додају и сува. Ова дрва слажу се за један метар и служе стварно за паљење и добијање потребне топлоте за угљенисање. Зато се ту међу танка дрва, те је тај део најнижи и најдужи, како би се дрва уштедила. Тај део је висок само 0.5 м. на почетку, а после се постепено пење. Тек од 1 м. од »врата« слажу се она дрва, која треба угљенисати. Дрва се слежу тако, да угљенарница бива све виша и виша, слажући и дрва до 30 см. дебљине, ако таквих има. На 2.5 м. од почетка, дакле преко половине дужине угљенарнице, ова достиже највећу висину од 2 м. што зависи од количине дрва, која се слажу. Одавде почиње висина угљенарнице да пада све док не достигне висину од 1.5 м. Најдебља дрва се међу у средину угљенарнице. У угљенарници се дакле разликују три дела: први за паљење, други и трећи за угљенисање и то други највишим са најкрупнијим дрвима и трећи нижи са тањим дрвима. Трула дрва не смеју бити слагана.

Када су дрва наслагана, онда се покрива. Ово се врши на тај начин, што се и одозго и са стране набаца стари шушањ за 20 см. дебљине. Са стране се шушањ угура и између наслаганих дрва за неколико сантиметара. Највише се цени влажањ шушањ, који већ стоји 2 до 3 године, нешто слепљен и који је почео да се помало распада. Преко шушања дође ситно грање, које треба шушањ да држи. Најзад преко свега се баца земља најмање 15 см. дебљине. У колико се више земље набаца у толико је боље. Боља је за ову сврху сува земља, растресита и не лепљива. Најбоља је она земља,

која је већ употребљавана и која је измењана са ситним деловима угља (Gestübe). Оваква земља се зове уга^ра^к. Земља са стране држи се побијеним кољем или се наслажу једна на другу патруле кладе.

На предњој страни на »вратима« не меће се земља, него само шушањ и грање. Све ово држи се пободеним колевима, којих има два, а може и три. Рупе за палење праве се врло просто. Према начину на који се слажу дрва јасно је, да између првог реда дрва, насланог на изглавнице, и земље остаје празан простор, који, испреграђиван изглавницама, образују два или три канала са отворима на предњој и задњој страни. Предњи отвори служе за палење, а задњи за регулисање утљенисања. »Врата« се праве на тај начин, што се изглавнице пуне напоље за 10 до 15 см., а изнад рупа (отвора канала) се попречним гранама или чим другим спречи да лишће пада и затрпава рупе. Задњи део је покривен земљом, којом су и канали залушени. После се пробуше рупе и тиме отворе канали. Обично се пробуше три рупе и то једна од прилике у средини и две с крајева. За палење се праве две рупе.

Утљенарница није велика. Ако је направљена у страни, онда је мања, широка 1·5 м., а дуга 2 до 2·5 м.

Најзгодније је, да се утљенарница запали ујутру, јер се тада остали посао врши преко дана. Правило је, да се пали, када је лепо и тихо време. Ако је ветар или киша, пали се само онда, кад се мора због брзине испоруке угља. На један час после палења обиђе подузетник (majstor) утљенарницу, да види да ли ватра добро гори и да ли што треба поправити. Други пут долази после два часа од првог доласка, па онда, ако је све у реду, тек у вече.

Први део утљенарнице изгори до подне и тада се покров сруши и затрпа све рупе. Тако је сада утљенарница отворена само на задњем делу. Утљенисање треба да напредује равномерно и средином као и левом и десном страном. Ако н. пр. десна страна застаје, а лева сувише напредује, онда се лева рупа сузи, а ако је потребно и затвори, а десна рупа се проширује. Дакле регулисање се врши на тај начин, што се сужава, па чак и затвара она рупа, чија страна напредује, а шири она, чија страна заостаје. Исто је са средином. Онде, где је утљенисање готово, покрива се улеже. Ако се пак не улегне, знак је да на томе месту, где се није улегло, има шупљина где може да се створи пламен. Зато се ова места притискују, како би се насилно слегло. Ово се може да деси, када је киша и када земља за покривање није добра.

Кад се сва дрва утљенишу, онда се рупе залуше, па се ђумурница са угљем остави два три дана, да се охлади.

Утљенарница се отвара ноћу и угаљ се одмах меће у џакове. Отвара се ноћу зато, што међу угљем могу бити и усијани комади угља, који могу да запале и сав остали угаљ. Ноћу се такви комади виде и одмах се угасе потапањем у воду. Тако угашени

комади бацају се опет на гомилу. Ти усијани комади називају се горгаши. Међу угљем могу бити и дрва, која се нису угљенисала потпуно. То су гламље, жива дрва или чрлк (турска реч). Таква дрва се употребљавају за нову угљенарницу.

У једну угљенарницу слажу се 4, 5, највише 6 пр. м. Може се и 2 пр. м., али се не исплати радна снага. Да се угљенише 6 пр. м. потребно је 12—14 дана, а да се угљенише 4 пр. м. треба 8 дана. Он једног просторног метра добија се до 90 кгр. угља, ако је време било суво и мајстор добар, иначе 55 до 65 кгр., ако су прилике неповољно.

Обично ради један угљенар са 4—5 раденика, образујући друштво или мангу (влашка реч). Мајстор узима на себе све радове: Сечу дрва, пренос до угљенарнице, прављење угљенарнице и остало. Дрва предају ономе, за кога раде, по тежини и то одмах чим се растури угљенарница. Ако се предаја врши у јутру, онда је то за мајстора врло повољно, јер је угаљ изјутра тежи за 20 до 25% услед влаге, коју је преко ноћ упио. Ако мајстор отвори угљенарницу без одобрења онога за кога ради, па угаљ ухвати киша, онда мајстор даје »шконто« колико хоће онај, за кога ради. Правило је да мајстор даје »два шконто« каков био угаљ. Мајстор се плаћа цео угаљ, а он после исплаћује раденике свога друштва. Сада се плаћа 40 до 50 Дин за 128 кгр. (100 оне) и аместу, где се угаљ прави. Уз то се још даје лично мајстору динар, два на 128 кгр. угља.

Алат је, рачунајући на друштво, следећи: Секира и то за сваког раденика као и мајстора, лопата, такође за сваког раденика и мајстора, две копачке (пијук, крампач), два гребена (грабље, грабуље) и једна канта за воду, у којој се горгаши гаси. Гребен је сав од дрвета, обично буковог, са 8 до 12 зубаца, колико се хоће. Размах између зубаца је 5 до 6 см. Гребеном се скупуља шушањ и вади угаљ.

Као што се види, оваква угљенарница спада у врсту лежећих угљара (liegende Meiler). Начин је доста примитиван, радна снага се не искоришћава као што треба, а тако исто не добива се ни угља колико би се могло добити којим другим начином. Доста се дрва изгори и за само палење. И каквоћа угља није беспрекорна. Рад је доста примитиван, па ни резултат не може бити сјајан.

Ing. Milan Marinović (Zagreb):

Iskorištavanje šuma u vlastitoj režiji.

Način iskorištavanja šuma je najjači faktor, što upliviše na rentabilnost šumskog gospodarenja. Uzalud sve nastojanje oko racionalnog uzgoja te svih mjera, karakterističnih za moderno i napredno gozdovanje sa šumama, ako se kod unovčenja šumskih produkata ne iskoriste svi momenti, koji mogu doprinijeti tome, da to gazdovanje odbaci najveću moguću rentu.

Tržna cijena drveta zavisna je od tri faktora: od šumske takse, proizvodnih troškova i poduzetničke dobiti. Prema tome:

$$T_{\text{(ržna cijena)}} = \dot{S}_{\text{(umska taksa)}} + P_{\text{(roizvodni troškovi)}} + D_{\text{(obitak poduzetnički)}}$$

$$\text{ili } T - \dot{S} = P + D.$$

Vlasnik šume može da djeluje na nekoje od ovih faktora posredno, na druge opet neposredno. Na tržnu cijenu nema vlasnik šume neposrednog utjecaja, jer ova zavisi o potražbi i ponudi stanovitog artikla na svetskoj pijaci, ali ima utjecaja na visinu šumske takse nastojeći, da faktori P i D budu što manji. Visina proizvodnih troškova je tako reći u njegovoj ruci, a to vrijedi u velikoj mjeri i za poduzetnički dobitak. U njegovom je interesu, da se P i D smanje na minimum, a na taj način da se poveća šumska taksa i bude u razmjeru s tržišnom cijenom.

Uglavnom može vlasnik šume djelovati na visinu proizvodnih troškova izgradnjom šumskih prometila, pomoću kojih otvara svoju šumu svjetskom tržištu. O tom je pitanju bilo već govora,¹ pa će nas ovaj put pobliže zanimati drugi način smanjenja proizvodnih troškova kao i djelovanje vlasnika šume na smanjenje poduzetničkog dobitka.

Ovaj je dobitak funkcija onog zanimanja, koje se pokazuje među interesentima za stanoviti šumski produkt te dolazi do izražavanja u konkurenciji. Veća konkurencija ima za posljedicu manji dobitak.² Ondje, gdje je uslijed raznih faktora, u prvom redu uslijed nestašice prometnih srestava konkurencija smanjena na minimum, tu je otvoreno polje poduzetničkoj dobiti, koja u istom omjeru sa svojim porastom ruši na drugoj strani šumsku taksu.

¹ Ing. Ž. Miletić — Ing. Milan Marinović: Izgradnja šumskih prometila. Š. L. 1922, br. 10—12.

² V. poblize: Über Massen- oder schlagweise Nutzholz-Versteigerungen in den k. sächsischen Staatsforsten v. A. Bruhm. Allg. Forst- u. Jagdzeitung 1896, str. 39.

Povijest šumarstva pokazuje, da je visina šumske takse tijesno spojena s općim kulturnim stanjem dotične zemlje. U zemljama, gdje je s napretkom opće kulture ova u tolikoj mjeri prodrila u šume, da su one snabdjevene s gustom mrežom najraznovrsnijih prometila, tu je uslijed velike konkurencije šumska taksa uvijek iznosila mnogostruki iznos šumske takse onih zemalja, u kojima je uslijed slabije kulture trpjela intenzivnost šumskog gospodarenja. Iz toga slijedi, da je izgradnja prometila polazna točka za intenzivnost gospodarenja *jer tek po izgrađenim prometilima dolazi u to gospodarenje progres te se omogućuje izbor one vrsti eksploatacije i unovčenja šumskih produkata, koja je karakteristična za gospodarenje, koje ima pretenzija, da se zove naprednim.*

Promatrajući evoluciju raznih načina unovčenja šumskih produkata od najstarijih vremena pa do danas, možemo ustanoviti više karakterističnih faza, koje su slične s onima u drugim zemljama već prema sličnosti prilika, u kojima su nastale.

Najstarije je doba *velikih i dugotrajnih zakupa*, gdje se šume prepuštaju na eksploataciju u bescjenje; vlasnik je sretan, da nađe kupca, koji je spreman uložiti silne svote u poduzeće. U blizini šuma dižu se velike pilane i ostale inštalacije, koje više puta diže i sam vlasnik šume, samo da namami onamo kupca; grdne drvne mase troše se u naprave i prometila, koja su osnovana s ciljem, da se za relativno kratko vrijeme otpreme velike količine drveta. Karakteristika je ovog načina eksploatacije: *prodaja na panju; velike, često gole sječe; slabo ili nikako pomlađivanje i ogroman kvantitativni gubitak drveta, koji je istovjetan s rasipanjem.*

Na ovaj način eksploatisani veliki šumski kompleksi erdeljskih, karpatskih i bukovinskih šuma sve do devedesetih godina prošloga stoljeća, a u našim krajevima naročito u Srbiji, Bosni još i u prvom deceniju ovog stoljeća.

M. dr. Marković karakteriše taj način eksploatacije za Srbiju ovako:¹

»Princip normalnog održanja šume i racionalnog gazdovanja stalno je zanemarivan, i svaki uloženi i ubačeni kapital u stečajnu imaovinu državnih šuma, morao se je rentirati. U ostalom zar je se i mogao u ovakim odnosima i primeniti drugi princip za uložene kapitale sem ovaj: što viša i veća renta, sa što većim obrtom u kraćem vremenu!... Šume nisu samo sečene, one su obarane bez ikakovog pomišljanja na njihov dalji opstanak i održanje.

Sa njima je se prosto na prosto postupalo, kao sa novo prozadjenim sigurnim majdanima za bogaćenje, koji su ulagačima morali donositi rentu najviše interesne stope. Pojam o eksplo-

¹ M. Dr. Марковић, окр. шумар : Експлоатација држ. шума у сопственој режии. Шум. гласник 1911., стр. 11.

ataciji šuma bio je u tesnoj vezi sa pojmom bogaćenja ili bar zadovoljenja svoje potrebe. Jednom reči eksploataisati drž. šume značilo je isto, što i baviti se eksploatacijom bogatih zlatnih majdana. Ko nije eksploataisao državne šume, taj nije ni — ste-kao. Ali dok su se na ovaj i ovaki način uloženi privatni kapitali u eksploataciju drž. šuma rentirali, prelazeći u većini slučajeva i kulminativnu tačku najviše rente, dotle je glavni kapital naših drž. šuma sve niže i niže padao, a njegovi, i inače, nenormalni odnosi bivali su iz dana u dan sve nenormalniji, odstranjavajući sve dalje mogućnost racionalnog gazdovanja.«

Dr. Reuss, govoreći o tom načinu prodaje šuma, veli,¹ da je potekao iz onih vremena, kad se još nije znala cijeniti vrijednost šume i kad je šum. organizacija bila još u povojima, te je donosio vlasniku šume doduše neznatan, ali jednostavan i lagan prihod; pa baš radi te primitivne lagodnosti da je preko mjere dugo kočio razvoj šum. gospodarenja. »Pa baš te velike eksploatacije, n. pr. u Bukovini i Bosni, koje su tako država kao i privatnici prepuštali velikim poduzećima, plašeći se ogromnih investicija za otvaranje svojih šuma, — diskreditirale su ovaj način prodaje radi rdavih posljedica, koje se ne mogu dosta oštro osuditi...«

Uz rdavu eksploataciju dolaze i velike prodaje šuma. Nalazeći se u finansijskim neprilikama dobro je dolazila državama nauka Smithova, te je prodan velik dio drž. šuma u Francuskoj, u njem. državama, u austrijskim zemljama itd. Prešavši u privatne ruke, padale su te šume još u većem opsegu žrtvom nepromišljene eksploatacije. Velike, šumom obrasle površine sasječene su i nerazumnom eksploatacijom pretvorene u šikare, pašnjake, oranice itd., nakon čega su otvoreni putevi vododerinama i golijeti.

Mnoge bujice, popuzine i krševito tlo te njima uzrokovane velike poplave i druge katastrofe vežu svoj postanak o neracionalnu sječu ovog razdoblja.

Stanje se je pogoršalo izgradnjom željeznica, uslijed čega je nastala veća potražnja za drvetom. Šume zapadnih država bile su za vrijeme izgradnje željeznica u sasvim drukčijim okolnostima od onih u istočnim krajevima. Preboljevši prvi nasrt na šume, prešle su zapadne (u prvom redu njemačke) države na drugi sistem eksploatacije, kod kojega je vlasnik šume izgradio potrebnu mrežu šumskih prometila. »Kad su, drugdje, počeli graditi željeznice, bila je već izgrađena putna mreža; dočim je kod nas u isto vrijeme, kad su počeli ozbiljno misliti na izgradnju puteva, nastala već i potreba gradnje željeznica, a ovoj je poslednoj potrebi trebalo bezuvjetno udovoljiti.«²

¹ Dr. H. Reuss: Der Forsthaushalt, 1918, st. 219—220.

² Acsády: Kőzutaink kőrgazdasági és kőzigazgatási tekintetben. (Naši putevi s upravnog i narodno gospod. stanovišta) M. M és E. K. 1902. III.

S pravom nadovezuje Kaán:¹ »Drugdje su dakle željeznice poput arterija odvijale promet javnih puteva, što su ga ovi kao tanke žilice sakupljale u svojim krajevima. Gradnja željeznica imala je dakle vrlo dobar upliv na krajeve s razvijenim prometima. Promet tih puteva nisu željeznice umanjile, nego su ga još i povećale. Kod nas je naprotiv grozničava žurba za izgradnjom željeznica u tolikoj mjeri apsorbirala materijalnu snagu i države i zainteresovanih krajeva, da se potrebni putevi nisu mogli u potrebnj mjeri izgraditi.«

Ovo se može bez ikakvog premissljanja protegnuti još u većoj mjeri na naše krajeve, gdje se doduše baš nije očitavala »grozničava žurba« za izgradnjom željeznica, ali i ondje, gdje su izgrađene, nisu radi nestašice puteva donosile onu korist, koju bi imale, da su te željeznice vezane sa šumama pomoću valjanih cesta.²

Uslijed tih okolnosti je način prodaje velikih sječa još dulje potrajao i kasnije se tek po malo mijenjao već prema tome, u kojoj je udaljenosti od javnih prometila ležala šuma. Dugotrajni ugovori su smanjeni na kraće periode, mjesto plaćanja po unapred određenim cijenama uvadja se percentualno plaćanje po prodanim poluproduktima itd. Drugdje zamjenjuje prodaju višegodišnjih sječina prodaja jednogod. sječina na panju s naknadnom premjerbom porušenih stabala, onda opet prodaja s unaprijed procijenjenom drvnom gromadom.

Karakteristika je svih tih načina eksploatacije, da se kupuje na panju neoboreno drvo i da jedan kupac kupuje sve drvo u sječini.

U krajevima, gdje su izgrađene željeznice te iste našle priličak na gustu mrežu javnih i šumskih prometila, davno je već napušten ovaj način prodaje ili je barem smanjen na izuzetne slučajeve te se je uobičajio način prodaje oborenog i usortimentiranog drveta.

Prema tome razlikujemo dva glavna načina prodaje drveta:

1. na panju i 2. u izrađenom stanju. Svaki od ovih načina imade po više varijacija, koje se upotrebljuju već prema prilikama i potrebama dot. kraja.

Prodaja na panju može se obaviti dvojako:

A) da se prodaju čitave sječe uz paušalnu cijenu (Vollständiger Blockverkauf);

B) da se proda jedan ili više sortimenta po ustanovljenim cijenama, a količina se ustanovi nakon rušenja (Teilweiser Blockverkauf.)

¹ Kaán: Faértekesítés a magyar hegyvidéken. (Unovčenje drveta u madž. vis. gorju.) E. L. 1903.

² Spomenut ćemo kao najeklakantniji primjer Gorski kotar, gdje radi nestašice puteva trune drvo u šumama, koje su često 4—5 km daleko od glavne želj. pruge Zagreb—Rijeka. — Pisac.

Kod slučaja A) prepušta se rušenje i izrada drveta u sortimente kupcu, dočim se u slučaju B) može rušenje kao i izrada u sortimente obaviti po vlasniku šume, a može se prepustiti i kupcu. Prema tome je samo kod prodaje pod A) onemogućeno vlasniku šume svako sudjelovanje kod rušenja, izradbe i izvoza drveta, dočim kod prodaje pod B), a naročito kod one pod 2., vlasnik šume rukovodi rušenje, izradbu pa često i izvoz šumskih produkata.

U tom slučaju, ako vlasnik šume ne smatra svoj posao dovršenim onim momentom, kada je za prodaju određeno drvo obilježio, već hoće da preuzme na se stanoviti dio ili sve proizvodne stroškove i da smanji poduzetnički dobitak te omogući porast šumske takse — onda velimo, da se šuma izrađuje u vlastitoj režiji. Izradbom u režiji stvaraju se okolnosti, koje povećavaju konkurencu i smanjuju poduzetnički dobitak; preteča tih okolnosti jesu izgrađena prometila i uslijed toga smanjenje produkcijskih troškova: Oboje dakle skupa povećava šumsku taksu, a šuma uz mnoge druge prednosti odbacuje najvišu rentu osnovnog uložnog kapitala. Tako smo eto uvidjeli, da vlasnik šume može upliviti na povećanje rente, što mu je odbacuje šuma, osim izgradnjom prometila još i odabiranjem valjanog načina unovčenja t. j. takovog, koji omogućuje što veću konkurenciju i smanjuje poduzetnički dobitak.

Tijekom ove rasprave pokušat ćemo dokazati, kako i koliko može eksploatacija šuma u vlastitoj režiji udovoljiti ovom zahtjevu, a prije toga ćemo u kratko razmotriti bit spomenutih načina eksploatacije.

1. A Prodaja cijelih sječina na panju uz paušalnu cijenu.

Ovo je kod nas najuobičajenija prodaja naročito u šumama države i javnih korporacija.

Sastoji u tome, da se drvna masa unaprijed procijeni te se s isključnom, paušalnom cijenom, ustanovljenom za cijelu drvenu masu prodaje obično javnom dražbom (licitacijom). Na razne vrste dražbe: usmena, pismena itd., ne ćemo se osvrnati.

U zapadnim državama običajan je taj način samo u Francuskoj.¹ Bivši vrhovni šumarnik u Elzas-Lotharingiji Ney² tražeći uzroke tome nalazi ih u konzervativnosti, što su tako narod i šum. trgovina kao i šumarski krugovi navikli na taj

¹ Kaán: A faértekesítés a francia ardőgazdaságban. (Unovčanje drveta u francuskom šum. gospodarstvu.) E. L. 1904—481. i Јован Јекић: Нешто о шумарству у Француској. Шум. list 1922.

² Ney: Bericht über die XX. Versammlung deutscher Forstmänner zu Karlsruhe 1892.

način prodaje, koji je kroz stoljeća praktikovan te se već posvema uobičajio. »Da protiv njega ne ustaje šum. trgovina, samo je po sebi razumljivo, a da mu se šumari ne opiru, ima se tražiti uzrok u velikoj površini gospod. jedinica kao i u organizaciji službe.« Drugi je uzrok, koji spominje Ney, da se drvo može na ovaj način odmah nakon rušenja još u svežem stanju izvesti iz šume, što je nemoguće onda, ako drvo izrađuje vlasnik šume, pa ga tek nakon izradbe prodaje.

U njemačkim državama reduciran je ovaj način prodaje na minimum. Iznoseći njegove prednosti i mane, veli Lincke¹ da taj način eksploatacije treba isključiti posvuda, gdje se radi o 1. starijim listačama ma koje vrsti, 2. nejednakim i starijim sastojinama svih vrsti drveća, 3. sječinama s naravnim pomlađenjem i 4. sječinama gdje su prodana pojedina stabla.

Preporuča ga za mlađe jednolične sastojine, naročito listača, zatim u slučajevima izradbe velikih drvniha masa, koje nastaju uslijed nesreća, prouzročenih po vatri, kukcima itd.

Hufnagl² veli, da je ova vrst prodaje uobičajena u izbojnim šumama, u niskoj šumi, gdje se izrađuje ogrevno drvo kao i u guljačama: »Mit grossen Bedenken ist aber das Verfahren verbunden, wenn es sich um Hochwälder handelt...«

Istog je mišljenja i Gayer-Mayr,³ koji samo u onom slučaju ne vidi nikakovu opasnost u tome, da kupac ruši kupljeno drvo, ako se drvo ruši čistom sječom.

Dr. Reuss⁴ veli, da se još može o takovoj prodaji govoriti u zatvorenim i od prometa udaljenim šumama, gdje treba za unovčenje drveta osnivati velike etablismane za šum. industriju, zatim u niskim i srednjim šumama.

1. B. Prodaja na panju po sortimentima.

Ovdje se razlikuju dvije metode prodaje (po Linckeu):

1. prodajna grupa obuhvaća samo jedan sortimentat i dražbovatelji stavljaju ponudu po jedinici (komad, m^3 , pr. m.) Rušenje i izradbu kupljenog drveta obavlja prodavaoc.

2. prodajna grupa obuhvaća sve na prodaju izneseno drvo neke sječe do stanovitog promjera, koji se unaprijed odredi. Ponuda se i tu stavlja po jedinici (po m^3) ali se ne dijeli u ponudi tvorivo od gorivog drveta.

¹ M. Linke: Die Erzielung günstiger Holzpreise im Walde 1908, 9. str.

² Dr. L. Hufnagl: Handbuch der kaufmännischen Holzverwertung und des Holzhandels. 1920, str. 5.

³ Dr. Karl Gayer — H. Mayr: Die Forstbenutzung, 1909, str. 481.

⁴ Dr. Hermann Reuss: Der Forsthaushalt, 1918, str. 220.

Obaranje drveta obavlja kupac sječine ili vlasnik šume, a daljnju izradbu u sortimente ili

a) kupac po svojoj volji ili

b) vlasnik šume ali kupac imade pravo, da izrazi svoje želje u pogledu sortiranja, dimenzioniranja itd. Nakon izradbe obavlja se naknadna premjerba izrađenog drveta i plaća se po pogodnim cijenama. (Ako se i ustanovljuje količina drveta točnom premjebom tek nakon izradbe, to se ipak mora prije dražbe naznačiti, kolika se drvna masa iznosi po prilici na prodaju. Sasvim je razumljivo, da za tu procijenjenu količinu vlasnik šume ne jamči. [Gayer.])

Za ovaj način prodaje veli Lincke, da je kod drv. trgovaca najobjavljeniji, naročito onaj pod 1. i pod 2. a.

Za naše prilike je ovo sasvim nov i neuobičajen način prodaje šuma, koji je donijela intenzivnost gospodarenja u njemačkim šumama. To je neki kompromis između vlastite režije, koju ćemo spomenuti u narednom poglavlju i — prodaje na panju. Mi smo naime naučeni, da se pod pojmom »vlastite režije« misli takav način iskorištavanja šuma, kod kojega kupac nema nikakovog upliva na izradbu sortimenata, već to obavlja svojevorno vlasnik šume po svojim organima. Odatle i onaj animozitet naših šum. trgovaca i industrijalaca prema režiji. Glavni interesi, koji vlasnika šume sile na to, da rušenje izradbu i eventualno izvoz drveta drži u svojim rukama i obavlja u svojoj režiji, dadu se vrlo lijepo dovesti u sklad s interesima kupca, koji želi, da kod izradbe drveta budu njegove želje uzete uobzir. Prema tome bi mogli ovaj način eksploatacije nazvati »režijskom izradom u žem smislu«, jer se tu obaranje drveta u svakom slučaju, a izradba i izvoz u većini slučajeva prepušta vlasniku šume.

Gayer-Mayr i Lincke preporučuju ovu vrst prodaje kod hrastovine: za pragove, dužice, rudničko tanko drvo; kod bukve: za pragove i rezanu robu; kod mekog drveta: za građevno drvo, pragove, dužice, rudničko tanko drvo i drvo za celulozu. Djelomično se može na taj način prodati i ogrevno drvo. Hufnagl naglašuje, da se svuda, gdje se radi o naravnom pošumljenju, radi u režiji; inače ističe velike prednosti ovog načina unovčenja za veliku trgovinu, dočim za malu trgovinu nema vrijednosti.

Lincke¹ preporuča vlasnicima šuma, da se kod ove prodaje drže između ostalog još i ovih načela:

1. da se izlazi u susret željama kupaca u pogledu izradbe i otpreme drveta,

2. strogo održavanje uvjeta, postavljenih za kakvoću i količinu drveta.

¹ Spom. djelo str. 5.

2. Prodaja izrađenog drveta. (Vlastita režija u širem smislu.)

Vlasnik šume provodi sve poslove obaranja, odmjere (einle-govanja), sortiranja, sakupljanja, a eventualno i izvoza drveta — po svojim organima u vlastitoj režiji. Izrađeno drvo sakuplja prema vrsti i sortimentima u grupe, koje onda iznosi na prodaju.

Ovaj se način razlikuje od prvašnjeg, što se tamo prodajni akt obavlja prije, nego li se drvo obori te se kod izradbe uzima obzir na kupčeve želje, dočim se u ovom slučaju kod izradbe još i ne zna, tko će biti kupac. Zato mora vlasnik šume, koji se odvaži na ovaj način izradbe, imati osoblje, koje je dobro orijen-tirano o potrebama tržišta te kod izradbe uzima obzir na opće zahtjeve ne samo lokalnog, nego i svjetskog tržišta. Ovo je sva-kako vrlo teška zadaća naročito kod drveta, koje se traži na raznim pijacama u drugim dimenzijama.

Ipak se je režijska izradba proširila i postala obljubljen po njemačkim državama, a odande se raširila i po ostalim evrop-skim državama. Nalazimo je u vrlo davnim vremenima.

Dr. Schwappach¹ spominje, da su nekoji gradovi već sredi-nom 18. stoljeća imali propise, da se hrastovo drvo unovčuje samo nakon obaranja, odmjere i sortiranja, a u 19. stoljeću se je unovčenje hrastovine u režiji raširilo po svoj Njemačkoj. Pro-širenjem mreže šumskih i općih prometila, uređenjem šum. orga-nizacije te povećanjem djelokruga šumarija protekla se režija i na ostale vrsti drveća tako, te Lincke u svom spomenutom već djelu veli, da je »u Njemačkoj bila prodaja nakon izradbe sve do najnovijeg vremena najuobičajeniji način unovčenja drveta, a prema općim prilikama i najracionalniji, jer taj način omo-gućuje u najvećoj mjeri kvantitativnu i kvalitativnu ocjenu pro-dajnog objekta, a s time i ustanovljenje njegove vrijednosti.«

Propisi za unovčenje šuma, ustanovljeni za nadvojvodinu Badensku, koji su gotovo i u detaljima identični s propisima u ostalim državama Njemačke, sadržavaju između ostalog i ovaj pasus:² »Drvo se unovčuje redovito u oborenom i izrađenom stanju. U neizrađenom stanju može se prodati samo drvo ne-znatne vrijednosti, n. pr. korjenje. Na panju se prodaje samo u izvanrednim slučajevima, s dozvolom više oblasti i to samo onda, gdje je potražba mlitava ili gdje se među kupcima opažaju štetna utanačenja.

To se unovčenje na panju imade međutim tako shvatiti, da kupac kupuje drvene sortimente po cijeni, ustanovljenoj za jedi-nice tih sortimenata (m^3), ali obaranje, izradbu i izvoz do puteva i u tom slučaju obavlja vlasnik šume. Ta se mjera upotrebljuje

¹ Dr. Schwappach: Handbuch der Forst- und Jagdgeschichte Deutschlands.

² Kaán: A faértekesítés a német erd gazdaságban. (Unovčenje drveta u njemačkom šum. gospodarstvu.) E. L. 1904, str. 564.

prigodom prodaje vrijednijeg drveta, i to samo u slučaju, kada kupci kartelisanjem kane oboriti cijene drveta. Kad bi dakle vlasnik šume u tom slučaju iznio na prodaju drvo u izrađenom stanju, bio bi u ovisnom položaju prema kupcima; naprotiv, ako stabla stoje, naći će se prije ili poslije kupac, koji će staviti do-stojnu i prihvatljivu ponudu.»

Iz Njemačke proširila se je izradba u režiji i na ostale zemlje, poglavito one u Austriji (naročito na Salzburg, Štajersku, Gornju Austriju, Galiciju, Bukovinu i Kranjsku), nalazimo je i u Švicarskoj, početkom XX. stoljeća u Mađarskoj, od naših krajeva u Bosni, Vojvodini, u Hrvatskoj kod mnogih privatnih velikih šumskih posjeda, a u manjoj mjeri kao sporadične pokušaje u drž. šumama.

U Elzas-Lotharingiji, gdje je do 1870. god. bila u običaju prodaja na panju, uvedena je dolaskom Nijemaca izradba u režiji i prodaja u izrađenom stanju. Ney¹ veli o toj promjeni ove riječi: »Ništa nije njemačko šumarsko gospodarenje u Elsas Lotharingiji učinilo tako popularnim i obljubljenim, kao ukinuće prodaje na panju i uvađanje režijskog gospodarenja,« a posljedica je bila, da je šum. trgovina prestala biti monopol nekolicine velikih tvrdki, te je nastao čitav niz priv. poduzeća, a trgovina i industrija razvila se do zamjerne visine.

U Mađarskoj, gdje je još koncem XIX. stoljeća u erdeljskim i karpatskim prašumama vladala era dugotrajnih ugovora, počelo se prvih godina ovog stoljeća zapažati snažan pokret za promjenu načina eksploatacije. Taj su pokret izazvali uspjesi režijskog poslovanja u Njemačkoj, a bliži povod dalo je modernizovanje eksploatacije u susjednoj Bukovini i Galiciji. Nakon izminuća dugotrajnih ugovora počelo se naime, kako smo vidjeli² graditi u režiji šumska prometila u velikom stilu, a uporedo s time uvađati i iskorištavanje u režiji te prodaju izrađenog drveta. Uslijed svega toga razmahao se je posao u takovim dimenzijama, da je drvo iz Bukovine i Galicije prodrlo na mađarsko tržište i time postalo ozbiljnim konkurentom domaćeg drveta.

Sve te okolnosti prisilile su mađž. šumarstvo, da se ozbiljno pozabavi ovim pitanjem, a posljedice su došle do izražaja u onom elanu, kojim se je mađžarska vlada prihvatila posla oko promjene prijašnjeg načina eksploatacije. Uporedo s izgradnjom modernih prometila uvađalo se postepeno režijsko poslovanje i prodaja izrađenog materijala. Za kratko vrijeme od jednog decenija razvio se je taj rad u nevjerovatnim dimenzijama obuhvaćajući sve erarske urede u Mađarskoj, a pravljene su i manji pokušaji u Hrvatskoj i Slavoniji, koji su nosili više karakter forsiranog rada bez potrebnih priprava i prelaza, uslijed čega su i uspjesi bili neznatni ili negativni.

¹ Spom. djelo.

² Šum. List, 1922.

U Bosni je režijsko poslovanje starijeg porijekla. Tu početkom ovog stoljeća nalazimo zapravo tri vrste iskorištavanja šuma.¹ Najveći dio obuhvata najekstenzivniji način eksploatacije pomoću dugotrajnih ugovora. Na drugom dijelu (109.903 ha) izrađivalo se u režiji poglavito ogrevno (manje tvorivo) drvo najviše za ugljen. Rušenje, izradba i izvoz obavlja se u režiji po personalu drž. šum. erara. Najmanji dio obuhvaćao je režijski posao na 16.301 ha, gdje se je izrađivalo meko tvorivo drvo. Upoređujući sva tri načina unovčenja šum. produkata izražuje predavač želju, da bi se izradba u vlastitoj režiji raširila na što veći teritorij, »jer smo imali prilike u sjajnim primjerima vidjeti rezultate njezine stručne provedbe.«

U Vojvodini je bila izradba u režiji prije svjetskog rata s najvećim uspjehom provadana u šumama grada Subotice, koje su stajale pod drž. upravom, gdje se je postizavao za ono vrijeme upravo nevjerovatno uspjeh sa 19 K 52 f čistog dobitka po kat. j.²

Velike gospodarsko-političke posljedice ovog načina iskorištavanja šuma prisilile su konačno i ministarstvo šuma naše nove države, da skrene pažnju tom načinu eksploatacije. Bivši ministar šuma i rudnika g. Žika Rafajlović, koji je na lanjskoj skupštini J. Š. U. izrekao onu poraznu konstataciju, da se naše šume više sijeku, nego pomlađuju, spoznao je okom praktičnog industrijalca, da ni sada uobičajeni načini eksploatacije šuma ne odgovaraju duhu vremena, interesima drž. fiskusa kao ni nacionalno ekonomskim zahtjevima šum. politike.

Naredbom br. 28.620 od 22. III. 1922. osniva on Fond za poslovanje u vlastitoj režiji u drž. šumama kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca, udarajući time kamen temeljac za ovaj novi način iskorištavanja i unovčenja šumskih produkata.

Jugoslov. Šumarsko Udruženje na svojoj skupštini u Beogradu septembra mjeseca 1922. oduševljeno pozdravlja ovaj korak gospodina ministra. Želeći, da se taj posao raširi i preko međa onih šuma, »u kojima je izrada i dobava drva laka i jeftina i gdje je po tome dobit sigurna«, kako želi spom. naredba, te da se toj izradbi udare čvrsti temelji, predlaže J. Š. U. u svojoj rezoluciji³ da se prije svega izgradi mreža šumskih prometila. U tu svrhu predlaže osnutak investicijskog fonda, koji bi se obrazovao osim iz drugih prihoda još i iz čistog prihoda

¹ Iz predavanja G. Mitskea prigodom naučnog putovanja madž. šum. društva u Bosnu. V. Erd. L. 1905, str. 8. Poblježe v. Dimitz: Die forstlichen Verhältnisse und Einrichtungen Bosniens und der Hercegovina 1905.

² Kaán: Erdőgazdasági eredmények és azok gazdaságpolitikai következtései. (Uspjesi šum. gospodarenja i njegove gospod. političke posljedice.) Erd. L. 1911. str. 57.

³ V. Šumarski list 1922, str. 701.

obrtnog fonda. Bojeći se, da se forsiranim radom ne omete uspjeh ovog načina iskorištavanja šuma, J. Š. U. preporuča, da se s u k e s i v n o pristupa ovom načinu, a gdje god ga prilike dozvoljavaju, da se omogućuje i pospješuje.

Istodobno zaključilo je J. Š. U., da se izda brošura, koja će ovaj, kod nas dosta nepoznat i poglavito radi toga prilično ne-simpatičan način iskorištavanja šuma — razsvijetliti sa svih strana i te nove ideje popularizovati u široj javnosti.

Laćajući se ovog, prilično nezahvalnog posla, moram, da se izbjegne svaki nesporazumak, naglasiti:

1. Pod »izradom u vlastitoj režiji« ne ću misliti samo po 2. spomenutu režiju u širem smislu, nego i pod 1. B) spomenuti način prodaje šum. proizvoda (režija u užem smislu). Prema tome dajem ovom pojmu najširi smisao, obuhvatajući pod njim tako sve ukupno djelovanje od rušenja do unov-ćenja šum. proizvoda (dakle rušenje, odmjeru, rezanje, izradbu i izvoz) kao i pojedine od ovih radnja. (T. j. gdje to pri-like dopuštaju, mogu se po vlasniku obavljati sve te radnje u režiji, drugdje će biti dosta, ako se obavi po vlasniku šume samo rušenje i preradba. Da li se prodaja vrši prije ili poslije izradbe, to je s ovog gledišta svejedno.)

2. Pod »vlastitu režiju« ne ćemo supsumirati industri-jalizaciju šum. posjeda t. j. ono djelovanje vlasnika šume, koje on razvija za preradbu drveta u pilanama i ostalim industrijskim preduzećima. Ima doduše krajeva naše države, gdje je gospoda-renje u režiji već tako starog porijekla (Slovenija), da bi se moglo pristupiti i ovom višem stupnju iskorištavanja, ali to po mojem mišljenju prelazi granice šumarskog poziva, barem drž. šumar-stva. Dr. Baur je izjavio u svom rektorskom govoru,¹ da je Smithova nauka o nesposobnosti države da vodi obrtna podu-zeća ne može protegnuti na šumarstvo i na saobraćaj. To su na-čelo opet prihvatile sve države, nastojeći u zadnje vrijeme, da posjed drž. šuma prošire. Slijedeći to načelo, prihvaćeno je i eksploatisanje šuma u drž. režiji. No to se načelo ne može pro-tegnuti na šumarstvo u onom momentu, čim šumarstvo posegne za radnjama, koje se obavljaju izvan šume. Kad su posavršavani svi poslovi, skupčani s proizvodom drveta, te je ovo izvezeno na puteve ili šumska skladišta, prestao je djelokrug šumarev i počinje posao šum. trgovine i industrije. Ponavljam, što sam svojedobno napisao:² »Tek onda, kada šumar ne bude gradio velike pilane i industrijska poduzeća, a kupac ne bude gradio šumska prometila i rušio stabla, nego svaki ostane u granicama svoje struke, moći će i jedan i drugi razviti onu snagu, koja može i mora donijeti koristi.« (Nastavit će se.)

¹ Dr. F. Baur: Über die Sonderstellung des Waldes im nationalen Wirt-schaftsleben. Forstwiss. Centralblatt 1896.

² Šumarski list 1919. god. str. 234.

K organizaciji oblastev za agrarne operacije in za agrarno reformo.

V 294. številki »Slovenskega Naroda« z dne 29. decembra 1922. je izšel članek iz peresa lokalnega komisarja za agrarne operacije, g. dr. Frana Spiller—Muysa, ki se glasi:

»Organizacija agrarnih oblastev v Sloveniji.

Pri izvrševanju odredb člena 25. zakona o občni upravi treba bo primerno preurediti vse urade, ki se bavijo z agrarnimi vprašanji, bodisi da tvorijo sedaj pokrajinske oddelke posamnih ministrstev, bodisi, da so oddelki sedanje pokrajinske uprave ali samostojne stalne komisije za opravljanje specialnih agrarnosamoupravnih poslov.

V Sloveniji imamo Agrarno direkcijo v Ljubljani ter dva Okrožna agrarna urada v Ljubljani in Mariboru. Okrožnega agrarnega urada v Muski Soboti namenoma ne upoštevam, ker njega eksistenca ni upravičena niti ekonomsko niti stvarno in bi bilo Prekmurje s svojimi 7 veleposestvi takoj priključiti področju agrarnega urada v Mariboru. Ta predlog je že leta 1920. in ponovno leta 1922. stavil okrožni agrarni urad v Mariboru na agrarno direkcijo v Ljubljani in je že iz vzrokov štedenja verjetno, da se bo ta luksuz vzdrževanja celega uradnega aparata za območje enega samega glavarstv opustil.

V Sloveniji pa imamo še drugo važno agrarno institucijo in ta je pokrajinska komisija za agrarne operacije z njej podrejenima krajnima komisarijatom za agrarske operacije na Kranjskem in na Štajerskem všteti Prekmurje. Ta institucija se je osnovala v bivši Avstriji in drugod za reševanje agrarskih vprašanj, ki so deloma privatno-pravnega značaja in bi sicer spadala v področje sodišč, deloma pa upravno-pravnega značaja. To so pred vsem vprašanja lastnine na takozvanih »gmajnah« t. j. skupnih zemljiščih celih občin ali posameznih občanarjev ter vprašanja delitve teh zemljišč ali uredbe pravic do njih uživanja in upravljanja, dalje vprašanje odveze in nove uredbe servitutnih pravic paše in pridobivanja lesa in stelje na tujem svetu ter izvršitev zlozbe zemljišč (komasacij). Dalje so te oblasti pristojne tudi za varstvo ter izboljšanje planin in pašnikov ter pospeševanje planšarstva in končno za očiščenje gozdov tujih enklav ter arondiranje gozdnih mej. Radi mešanega značaja teh vprašanj (na pol spadajoča v kompetenco sodišč, na pol v področje upravnih oblastí) ustanovile so se po belgijskem vzorcu mešane komisije, obstoječe iz sodnikov, upravnih uradnikov in strokovnjakov. S tem so se razbremenila sodišča in upravna oblastva, na drugi strani pa se je zasiguralo stvarno reševanje perečih agrarnih vprašanj. Pokrajinska komisija za agrarne operacije obstoja po tozadevnih zakonitih določilih iz pokrajinskega namestnika ali njegovega zastopnika kot predsednika, referenta (upravni uradnik ali sodnik) 3—4 članov-sodnikov in iz zastopnika bivšega deželnega odbora

torej samoupravne oblasti ter potrebnega števila strokovnjakov. Zakonita podlaga tej instituciji so:

1. državni okvirni zakon z dne 7. junija 1883, drž. zak. št. 94, o razdelbi skupnih zemljišč in o uredbi pravice glede njih uživanja in upravljanja.

2. državni okvirni zakon z dne 7. junija 1883, št. 92, o zložbi poljedelskih zemljišč.

3. državni okvirni zakon z dne 7. junija 1883, št. 93, o čiščenju tujih enklav in arondacij gozdnih zemljišč.

4. ministrska naredba z dne 5. julija 1886, drž. zak. št. 108, o sestavi in ustroju ministrske komisije za agrarne operacije v poljedelskem ministrstvu.

5. deželni zakoni, izdani na podlagi zakona po 1. in sicer: a) za bivšo Kranjsko z dne 26. okt. 1887, dež. zak. št. 2 iz leta 1888, b) za bivšo Štajersko z dne 26. maja 1909, štaj. dež. zak. št. 44, z vsemi izvršilnimi naredbami in ukazi ter novelami.

6. deželni zakoni, izdani na podlagi zakona pod 2. in sicer:

a) za bivšo Kranjsko z dne 7. okt. 1900 št. 28, kranj. dež. zak. b) za bivšo Štajersko z dne 26. maja 1909, št. 45, štaj. dež. zak. z vsemi izvršilnimi naredbami in ukazi ter novelami.

7. deželni zakoni, izdani na podlagi zakona pod 3. z dne 26. maja 1909, štaj. dež. zak. št. 46.

8. deželni zakoni o varstvu planin in pospeševanju planšarstva za bivšo Kranjsko z dne 26. maja 1908, št. 18, za bivšo Štajersko z dne 7. sept. št. 69.

9. deželni zakoni o novi uredbi in odkupu služnostnih pravic, urejenih v postopanju po ces. patentu z dne 5. jul. 1853, dež. zak. št. 130 in sicer:

a) za Kranjsko z dne 21. maja 1911, št. 2/1912, kranj. dež. zak. b) za Štajersko z dne 16. sept. 1909 štaj. dež. zak. št. 29. Koroških zakonov ne navajam, ker so do malega enaki štajerskim.

Ni tu mesta za raziskavanje, v koliko so ti zakoni potrebni reforme, poseben z ozirom na nove državno-pravne odnose. Eno je gotovo, da so ti zakoni potrebni, da se jih je ljudstvo oprijelo in da čimdalje bolj zahteva njih točno in hitro izvrševanje. To bo mogoče le z institucijo, ki ji je zagotovljena gotova gibljivost in posebno za sodno kompetenco, ki jo ima, tudi samostojnost in neodvisnost. Treba bo torej v Sloveniji obdržati to organizacijo agrarnih oblasti, brezdvomno pa pridejo tudi druge pokrajine z razvojem svojih agrarnih odnosov prej ali slej do tega, da bodo zahtevale slično njih reševanje. Iz zgoraj naštetih poslov je razvidno, da imajo isti trajen značaj, dočim ima agrarna reforma bolj prehodni pomen.

Radi definitivne določitve in izvršitve bodočih zakonov, ki bodo morali kmalu fiksirati ali lastnino ali nadaljni zakup dosedanjih v zakup danih zemljišč, nadalje radi provedbe agrar. reformnega zakona, (o določitvi končnega maksima in postavitvi tudi malih posestev pod udar agrarne reforme, ako žive lastniki stalno v inozemstvu) pa bo ta prehodni pomen agrarne reforme trajal še nekaj let. Vendar pa kljub tem in drugim okoliščinam, ki onemogočujejo likvidacijo agrarne reforme tekom par mesecev, nima ta trajnega značaja. Utemeljeno in upravičeno je tedaj, da se priključijo posli agrarne reforme komisiji za agrarne operacije. S tem se ne ugiha samo sedanji zahtevi po znižanju števila uradništva, marveč se obe instituciji, ki imata pogostoma skupne posle,

tudi medsebojno popolnite. Agrarne operacije, ki obstojajo že desetletja, razpolagajo z izvežbanim in izkušenim tehničnim, posebno zemljemerskim osebjem, ki bo agrarni reformi nujno potrebno, kadar se pristopi k dejanski delitvi veleposestev. Vsled pomanjkanja tehnič. osebja (geometrov) je vsa dosedanja izvršitev zakupodaje ničvredna ter je razmejitev v zakup danih parcel nujno potrebna. Vsled sedanjega tega nevzdržnega stanja vlada največja nesigurnost pri agrarno reformnih zakupnikih glede bodočnosti ter se vsled tega zemlja slabo obdeluje in so mejni prepiri na dnevnem redu.

Kot tretja institucija prihaja v poštev takozvana deželna komisija za promet z zemljišči, ustanovljena s ces. naredbo z dne 9. avgusta 1915, drž. zak. št. 234. Ta komisija je med vojno in po njej obvarovala marsikatero kmečko domačijo pred razkositvijo in propadom, ker je zabranjevala vsako spekulativno pokupovanje kmečke zemlje raz vidik ohranitve krepkega kmečkega stanu. Ustanova je v bistvu dobra in koristna, seveda bo treba njeno pravno podlago prilagoditi sedanjim razmeram, deloma pa morda tudi razviti na podlagi dosedanjih izkustev. Avstrijska republika je, uvidevši važnost tega vprašanja, pospešila zakonito njegovo ureditev in uvedla že leta 1919. takozvani »Wiederbesiedlungsgesetz«, ki je le znatno razširjenje naredbe iz l. 1915.

Spojitev oblastev za agrarno reformo, agrarne operacije in promet s kmetijskimi zemljišči si mislim na tale način:

Okrožni agrarni urad bi se združil z uradom krajnega komisarja za agrarske operacije in to tako, da prevzame slednji ime prvega, ki bi se glasilo Okrožni agrarni urad Ljubljana oziroma Maribor.

Okrožni agrarni urad tvori prvo stopnjo. Njegovo kompetenco bi bilo napram sedanjemu stanju nekoliko razširiti, posebno tudi glede zakonov, ki tvorijo podlago sedanjih agrarnih operacij.

Druga instanca bi bila Agrarna komisija, obstoječa iz velikega župana ali njegovega namestnika kot predsednika, dotičnega referenta, članov sodnikov, zastopnikov samoupravne oblasti ter kmetijskih in gozdarskih strokovnjakov.

Sem namreč mnenja, da bi bilo tudi agrarno-reformna vprašanja bolje reševati v mešanih komisijah nego prepuščati odločevanje eni sami osebi. Seveda bi bilo treba posle deliti ter končno označiti one, katerih reševanje bi bilo pri držano plenumu komisije. Splošnoupravne posle pa in rešitve manjše važnosti bi izvrševal šef agrarnopravnega odelenja pri oblastni upravi (velikem županu) ali njegov namestnik, ki bi bil obenem referent v agrarni komisiji.

Tretja inštanca bi bilo Ministrstvo poljoprivrede odnosno ministrska agrarna komisija, ki bi se imela ustanoviti pri ministrstvu poljoprivrede analogno agrarnim komisijam v oblastih.

Pripominjam še, da bi bilo umestno in v interesu dobrega uradovanja zahtevati, da morata imeti šef agrarno pravnega odelenja in njegov namestnik eden sodno, drugi politično-upravno usposobljenost oziroma obratno. Enako kvalifikacijo bi bilo zahtevati od načelnika okrožnega agrarnega urada odnosno od njegovega namestnika.

Z razvitkom in razširjenjem naše agrarne zakonodaje prevzeli bi ti uradi izvrševanje bodočih političnih zakonov kakor zakona o obdelovanju zemlje, zakona o obmejitvi zemljišč, zakona o zatiranju škodljivcev itd.

Ideja združenja agrarnih operacij z agrarno-reformnimi uradi ni nova. V principu bi se mogli z njo strinjati, vendar le pod sledečimi pogoji:

Pri vseh operacijah, kjer gre za gozdarske stvari, morajo sodelovati v prvi vrsti kvalifikovani gozdarski strokovnjaki. V gotovih slučajih bo treba pritegniti tudi odsek za uredbo gozdnega obratovanja, kakršen na pr. obstoja pri gozdni direkciji ljubljanski.

Kvalifikovani gozdarski strokovnjaki se bodo morali prideliti vsem trem instancam, kjer morajo dobiti v strogo strokovnih stvareh odločilen glas.

Sicer pa je omeniti, da se je J. Š. U., povodom svoje glavne skupščine, ki se je vršila meseca avgusta prošlega leta, že zanimalo za organizacijo agrarnih oblastev v Sloveniji in sklenilo, predložiti na merodajnem mestu predstavko sledeče vsebine:

»Svojedobno, — pred prevratom — obstojala je ministerijalna komisija za agrarne operacije z določenim ji delokrogom. Bila je to institucija v okviru bivšega avstrijskega ministrstva za zemljedelstvo, v kojega delokrog je spadalo tudi gozdarstvo.

Po prevratu so bila v Sloveniji nekaj časa samostojna poverjeništva, ki so bila najvišja instanca dotlej, dokler niso ministrstva v Beogradu prevzela poslov v najvišji instanci za vso našo državo, torej tudi za Slovenijo.

Gozdarske agende je prevzelo ministrstvo za šume in rudnike, poljedelske pa ministrstvo za poljoprivredo in vode.

Agrarne operacije pa so ostale v področju poverjeništva za kmetijstvo v Ljubljani, akoravno se te operacije vršijo pretežno v gozdih (delitve gozdov, uredbe užitnih pravic v gozdih itd.).

Ko se je deželna vlada preobrazila v pokrajinsko upravo s svojimi oddelki (za gozdarstvo — sedaj direkcija šum, kmetijstvo itd.), je pokrajinska komisija za agrarne operacije postala samostojna institucija, vendar pa je v njej zadobil 1 kmetijski zastopnik odločujočo glasovalno pravico, dočim je gozdarski zastopnik nima. Dalje je omeniti, da sta lokalna komisarja za agrarne operacije dandanes ob enem uradnika oddelka za kmetijstvo.

Iz navedenih razlogov je jasno, da gozdarstvo v pokrajinski komisiji in v obeh lokalnih komisijah za agrarne operacije ni primerno zavarovano.

Omeniti je nadalje, da dandanes lokalni komisiji za agrarne operacije nimata nobenega kvalificiranega gozdarskega strokovnjaka za operacije v gozdih (taksacije, izjave pri delitvah, melioracije itd.), četudi sta jih pred prevratom odnosno v predvojnem času vedno imeli.

Dandanes je pokrajinska komisija za agrarne operacije zadnja instanca, katerej se ima ministrstvo za šume in rudnike kot zastopnik kranjskega verskega zaklada, kjer so operacije v teku, pokoravati.

Iz opisanega je razvidna potreba, da posveti agrarnim operacijam ministrstvo za šume in rudnike več pozornosti kot doslej.

Treba je, da imenovano ministristvo kot zastopnik gozdarstva prouči, ali kaže ustanoviti ministerijalno komisijo za agrarne operacije, ki ne sme biti podrejena niti ministrstvu za poljoprivredo niti za gozdarstvo, ker se peča s predmeti, ki spadajo v resort obeh ministrstev. V ministerijalni komisiji bi imelo ministristvo za šume in rudnike svojega zastopnika, ki bi lahko ščitil šumarstvo. Proti ustanovitvi ministerijalne komisije za agr. operacije pa govori dejstvo, da se iste vršijo najbrž samo na teritoriju Slovenije, ne pa vse države.

Vsekakor pa je potrebno, da se odpravijo nekateri izmed navedenih nedostatkov, ki s popolnoma pravilnim upravnim postopanjem niso v soglasju. Po menju J. Š. U. bi bilo v prvi vrsti poklicano najvišje gozdarsko oblastvo, to je naše ministristvo, da skuša doseči pri organizaciji agrarnih operacij tak položaj, da bi ne dopuščal nobenega nezaupanja od katere si bodi strani.

Šivic.

Pismo Uredništvu.

Gospodine uredniče!

Nedavno su u Šum. listu izašle nekoje karakteristike francuskog šumarstva manje više spoljašnje prirode. Međutim i pored toga kod nas se o francuskom šumarstvu vrlo malo zna; kako uz to postoji veliki broj predrasuda o njemu, koje smo imali prilike i da čujemo i da čitamo, primorani smo, smatrajući to kao jedan moralan dug, da stavimo na pravo mesto sve te vrednosti. Naš narod, koji je u glavnom primao civilizaciju preko Nemaca i od Nemaca — od čaše do knjige sve je dolazilo preko Beča i Pešte — gledalo je u glavnom na sve kulturne tekovine, bile one materijalne ili duhovne prirode, nemačkim očima i kroz nemačke naočale.

To se toliko urodilo kod dobrog dela našeg naroda, da je sva ta tekovina identifikovana sa pojmom »Švaba«.

Iz te germanske hipnoze vrlo se teško bude i ljudi, koji često imaju visoko mesto u kojoj administraciji, ili disciplini, ili koji kao pedagozi imajući uticaj na toliko generacija, stvaraju čitave falange ljudi pogrešno orijentisanih i rdavo aviziranih.

Mi smo na žalost to morali konstatovati i u našem šumarstvu, naročito, baveći se jedno izvesno vreme na službi u Hrvatskoj.

O francuskom šumarstvu ili se u opšte nije znalo, ili i što se znalo i napisalo, to je bilo vrlo često pogrešno ili nedovoljno tako, da se mogla videti samo jedna strana ili polovina, pa i ta rdavo osvetljena.

Čitali smo n. pr. da je franc. šumarska organizacija u glavnom ista kao i za Hoeberta — netačnost koju ne bi mogao da izrekne čovek, koji se služi francuskom literaturom, a ne samo nemačkom.

Čitali smo jednu drugu netačnost: da su Francuzi u početku prošlog veka prodavali svoje šume, jer je tada kod franc. ekonomia urodilo uverenje, da država nije sposobna da gospodari velikim kompleksima — stvar skroz neverno pre-

stavljena i može se reći imputirana od nemačkih ekonomia, a koje smo mi primili kao gotovu činjenicu.¹

U stvari je ta prodaja diktovana jednom finansijskom, političkom i vojničkom nuždom: isplata ratne otštete saveznicima. Napominjamo još uzgred da je najveći deo tih šuma francuska država ponovno otkupila. Ili »mi ne želimo da nam šume — kao u Francuskoj — budu s $\frac{3}{4}$ svoga prihoda angažovane kod produkcije ogreva.« Ako je aluzija ciljala na politiku franc. države i šumar. administracije, onda je potpuno netačno jer su 70% državnih i opšte narodnih šuma visoke šume, a ako se mislilo na privatne, onda se trebalo ograditi, ali nikako ne onako generalisati.

Držimo, da se nauka nikad ne može tretirati jednostrano, i služeći se samo jednom vrstom izvora: da bi bila objektivna i visoka, mora se inspirisati svima izvorima i svima sretstvima. Dok drugé nauke ne znaju za državne i nacionalne granice niti nose karakter ovog ili onog nacionaln. zma — jer ne postoji francuska, nemačka ili engleska medicina, tehnika ili biologija — dotle šumarstvo nije uspeło, da izađe iz jednog manje više nacionalnog, da ne kažemo šovinističkog okvira. Mi na jednoj strani imamo danas nemačko, na drugoj francusko šumarstvo od kojih često jedno s drugim imade vrlo malo ili nimalo veze.

Da navedemo samo jedan primer: uzmimo preredu, koju u isti mah ističemo kao jednu od prvih i najmarkantnijih karakteristika francuskog šumarstva. Francusko šumarstvo radi sa snažnim proredama u svima državnim, opštinskim i opšte narodnim šumama, već punih 253 godina t. j. od »Ordonnance reglementaire« 1669. godine, kada je proreda uzvaničena u svima državnim i opšte narodnim šumama. Proreda se praktikovala u gotovo svima većim kraljevskim i državnim šumama još u prvoj polovini XVI. veka, ali je postala oblatnom od 1669. godine.

Pozitivni, brzi, latinski duh shvatio je veliku — kulturnu, uzgojnu, tehničku i ekonomsku korist proreda još u XVII. veku. Prvi šumar, koji daje definiciju prerede, i dokazuje njene uzgojne ekonomske i tehničke koristi, prema rezultatima koje je dotle francusko šumarstvo imalo, to je Tristan marquis de Rostand, koji je još 1550. izdao svoje šumarske memoare. Ali onaj, koji daje potpuno naučni oblik toj tezi, sa svima sredstvima, što su tadašnjoj nauci stajala na raspoloženju, i koji, navodeći u svojoj knjizi jednu masu statističkih podataka iz pojedinih šumskih uprava, nabraja sve pozitivne rezultate proreda za jednu perijodu od preko 130 godina, a koje rezultate današnja nauka ne samo da nije demantovala, no im je dala svoju punu sanke'ju, — to je Varenne de l'euille u svojim znamenitim memoarima. Ti su memoari izdati pri kraju XVIII. stoleća, te ih je onda nagradila francuska akademija nauka; od njega potiče znamenita izreka: »quien surchargeant les futaies on produit plus d'arbres et moins de bois.«

¹ Početkom XIX. stoleća sve su države prodavale svoje šume najviše iz finansijskih potreba u vojničkopoliitičke svrhe te je nauka Smithova o nespособnosti države za vođenje velikih gospodarstva dobro došla državicima, da se i s naučnog gledišta opravda ovaj korak. (Op. Ur.)

¹ Memoires forestiers 1790. Paris.

Varenne de Feuille nabraja tačno sve one rezultate prorede, koje su u Nemačkoj u punoj meri sankcionisane tek 1891. godine, na poznatom šumarskom kongresu u Karlsruhe gde je dr. Baur u svom predavanju izneo te rezultate u nekih osam tačaka. Podelu na razrede, koju je nedavno dao hanoveranski šumarnik Kraft — dao je još onda t. j. 1791. Varenne de Feuille!¹ U Njemačkoj je, kao što se zna, intenzivnije potakao pitanje o proredama Georg Hartig tek za njim Cotta, Pressler, Hundeshagu, Pfeil, Feistmantel itd.

Stvoreno je jedno more literature u Nemačkoj, ali su to većinom bile empiriske rasprave s manjim pokusima ovdje i tamo. Znamo, da su u Braunschweigu osnovane pokusne plohe 1856, u Saksonskoj 1860, u Bavarškoj 1870. U Nemačkoj proreda je uzela većeg maha tek 80 tih godina prošloga stoljeća. Ali proreda, koja se praktikuje u Nemačkoj, nema ni karaktera francuske prorede »eclaircie par le haut« niti danske u divnim bukovim selandskim šumama, ona još nosi uvek karakter čišćenja.¹ Kao što se vidi u jednom najvažnijem uzgojnom pitanju Nemačka je za čitavih 200 godina išla za Francuskom, a dve kulturne nacije bile su ogradene jedna od druge kineskim zidom nemajući nikakve intelektualne veze među sobom. Bilo je dovoljno pažljivo pregledati evidencione knjige nekoliko francuskih uprava, koje već 200 godina beleže prorede seče, sve moguće intenzivnosti, od »najumerenijih« do »najsmelijih«, pa doći do toga rezultata, dokle je došlo nemačko šumarstvo posle mora napisati knjiga, prosutih reči, i lutanja s pokusima. Držimo, da nema frapantnije pouke u tom pitanju od ove, koje je preživio pisac ovih redaka: Praveći 1920. god. jednu eskurziju u Vogeziima s profesorima i studentima nancijske akademije, došlo se do jedne 70 godišnje jelove sastojine, razdvojene cestom, koja je do 1918. godine novembra meseca bila granica između Nemačke i Francuske. Zapadno od puta bila je francuska, a istočno nemačka sastojina: zapadna sastojina malo reda, ali sa snažnim, zdravim jelama imajući svaka već impozantan prečnik i znatnu tehničku dužinu — istočna sastojina vrlo gusta, ali s bezbroj suvih vrhova, tankim i krčljivim stablima (pissodes piceae se dobro udomaćio, a za njim i *accidium elatinum*).

Profesor, koji je vodio tadašnju eskurziju, a sadašnji direktor »E'cole Nationale des Eaux et Forêts«, gospodin Guinier, zaustavi i pokazujući levo

¹ V. de Feuille-a nemački autori gotovo i ne pominju. Govoreći o proredama Schwappach kaže: Die Geschichte der Bestandespflege mittels Durchforstungen führt zurück bis zum Anfang des 16. Jahrhunderts. Die Forstordnungen und späterhin die forstlichen Schriften (Langen) enthalten verschiedene Anleitungen über den Zweck und die Bedeutung dieser Maßregel. In der Praxis dürften jene Anleitungen jedoch nur den Erfolg gehabt haben, dass man das nötige Stangenmaterial nicht durch den Abtrieb wüchtiger Horste, sondern aus den zurückbleibenden und überzähligen Individuen älterer Bestände entnahm.

G. L. Hartig war der erste, welcher für Bestandespflege mittels Durchforstungen eine systematische Anleitung erteilte — itd. (Forstwirtschaft.)

¹ Bilo je i u Njemačkoj stručnjaka, koji su način prorede, što je uklanjao samo suha i preraštena stabla, nazivali pokapanjem mrtvaca, te zagovarali novi način na sasvim drugim temeljima. Spominjemo Borggreve-a i Hecka. (Vidi поблиže u domaćoj literaturi: Marinović: Proredivanje šuma. Šumarski list 1917.) Op. ur.

i desno, doda jednom lakomskom kratkoćom: »Ovde su vršene umerenije prorode od 50 god. na naprvo, a ovde opet uopšte nisu vršene nikakve prorode sem mestimičnog čišćenja suvih i već mrtvih jedinki.« Naglašujemo da je šuma bila istog doba, pod istim topografskim i klimatskim okolnostima. U pratnji su bili i jedan šumar Alzašanin kao i tri čuvara Alzašanina, koji su svi ranije bili u nemačkoj administraciji. Svi su oni potvrdili tvrđenje T. Guinier-a, navodeći, da svi šumari, koji su bili u toj upravi držeći se najbukvalnije principa, da je jela vrsta, koja ne ljubi svetlost, dozvoljavali su samo najopreznije čišćenje suvih i umrlih stabala. Bilo bi još ovakovih primera, iz kojih bi se videlo, da ove dve nacije nisu imale nimalo veze u šumarstvu, iz kojih bi se zatim videlo, da Nemci nisu znali, ili nisu htjeli da znadu za mnoge francuske metode, ili ako su ih znali, prisvajali ih vrlo često kao svoje, i to tek 50 i više godina kasnije po pojavi istih u Francuskoj. Detaljan, ali interesantan je slučaj sa »klupom« za merenje opsega, kojoj Nemci daju ime »Preslerova klupa«, koju je u Nemačkoj literaturi predložio Kielman 1840. god. — a koju je stvorio i prvi konstruisao, i čiju sliku vidimo još 1790 u malo gore spomenutim memoarima — Varenne de Feuille. Pressler kaže za tu klupu da je bolja i praktičnija od svih ostalih, ali nigde ne pominje ima Varenne de Feuille.

Moramo priznati da se u Francuskoj ne piše mnogo: jedva upola od onoga, što se svake godine u Nemačkoj objavljuje. Da dodamo odmah, da se ni u drugim naučnim disciplinama ne piše u Francuskoj toliko, koliko u Nemačkoj.

To je samo jedan deo one bitne razlike između francuskog i nemačkog mentaliteta. Velik u invenciji i u tome nedostižan francuski duh otvarao je puteve tolikim teorijama i izumima, naročito u pozitivnim naukama u fizici i matematici — ali nikada ne mnogo detaljan ni razvučen. Francuski udbenik matematike nikad nema toliko izrađenih primera, opisa, detalja, koliko nemački. To je stvar toliko poznata, i svi oni, koji se služe jednom i drugom literaturom, to vrlo dobro znaju. Ali ne pisati mnogo, ne znači raditi malo, naročito ne u šumarstvu.

Čitava jedna bogata literatura, čitava hrpa opita, pokusa, rezultata od prve naučne važnosti nalaze se u arhivama francuskih inspekcija. Objavljuje se samo kostur, samo najhitnije.

Drugo karakteristično mesto francuskog šumarstva, koje ga u šumarskoj nauci nesumljivo stavlja na prvo mesto, to je bujičarstvo i ofiksacija duna. O tome se i kod nas zna, jer su i Austrijci i Švajcarci učili od i kod Francuza, jer su Francuzi bili prvi, koji su udarili naučni temelj bujičarstvu. Hiljade hektara šuma, koje pokrivaju i danas francuske Alpe i Juru, kao i ona duga pantljika obale na Atlanskom Okeanu od Bayonne do Dunhergue-a, pokrivena sada divnim borovim šumama, jesu nesumljivo jedan od najvećih ponosa francuskih šumara. To ogromno delo zahtevalo je godine najistrajnijeg i najtežeg rada, znanja, nauke, požrtvovanja, da se do takvih rezultata dođe. Koliko je zatim trebalo propagande, predavanja, konferencije, da se dođe do onake legislacije, koja je omogućila taj rad. Alpske šumske uprave to su pravi naučni laboratoriji: metereološki, geološki, tehnički, šumarski. O tome postoji

jedna ozbiljna naučna literatura sa nekoliko remek-dela, bez kojih se danas nemože raditi na polju bujičarstva. Da napomenemo samo: Vallot Demontzey A. Surell, Laparent, E. Thiery, Bayby, Maugin itd. Ali po broju ova literatura nije ni izbliza onolika, kolika u Nemačkoj postoji n. pr. samo o *Liparis monacha*.

Jedno treće karakteristično mesto za francusko šumarstvo jeste svakako uzgoj šuma prirodnim putem regeneracije. Francuska nasuprot Nemačkoj nema mnogo veštačkih sastojina. Imajući više lišćara od četnara, a među lišćarima najviše hrasta, oni su najveću pažnju i najviše studija poklonili prvenstveno hrastu a naročito mešovitim hrastovim i bukovim ili grabovim visokim šumama. Ta literatura veoma je bogata i kvalitativno i kvantitativno.

Metoda sukcesivnih seča, sa snažnim proredama, u raznim varijacijama, progresivnom oplodnom i završnom sečom — pružajući maksimum rentabilnosti, osiguravajući optimum bioloških uslova te prirodno pomlađivanje — to je princip opšte praktikovan u većini tih šuma.

To su šume, koje su najlepše a ujedno i najrentabilnije u Francuskoj. Francuski šumar se gotovo više ponosi tim hrastovim šumama, nego Alpima i Gaskonjskim dunama: »La bos c'est le travail et la science ici c'est l'art.«

I svaki onaj koji je video one hrastove šume jugoistočno od Pariza priznaje, da je to umetnost.

Onaj bujni bogat grabov suetaž, pod gorostasnim hrastovima, dajući krepku svežinu tlu, i terajući one hrastove u vis, ali bez utiska jedne prašume sa divljom razbacanošću i neredom — već na protiv dajući izgled jedne bogate bašte, na prvi mah rekao bi čovek veštačke, ali koja je prirodnim putem podignuta, pod nečijim budnim nadzorom i operacijom šumarevom, koji strogo bdijući nad »etatom«, bdije i nad uzajamnim odnosima hrasta i bukve, ne dajući nikad da ova uzme mah nad njim, ali postizavajući pomoću bukve maksimum kulturne i tehničke koristi kod hrasta.

Mi nismo stavili sebi u zadatak, da iznosimo tehničke detalje oko uređenja tih šuma; hteli smo samo da istaknemo i podvučemo nekoliko važnih i većih momenata iz francuskog šumarstva, koji se ne smiju nikada zaboravljati: bujičarstvo, proreda, prirodni uzgoj.

Oni, koji su bili i francuski i nemački daci, kao što je slučaj s piscem ovih redaka, te još s nekolicinom drugova, koji su isto kao bivši nemački studenti, došli na završetak studija u Francusku, s rdavim predubedenjem o francuskom šumarstvu, s predrasudom o francuskoj degeneraciji, verujući da osim Hartiga, Loreya, Judeicha, Endresa, Cotte, Schwappacha itd. nema niti može biti drugih šumarskih svetaca — sretni su, da su se u tom razuverili, te su stekli uverenje, da postoji još jedno šumarstvo sa bogatom prošlošću, s jakim tradicijama, energijama i rezultatima. Stojeći na gledištu, da naše šumarstvo treba da dobije svoju individualnost ne imitujući ni jedno, ali održavajući veze sa svima i inspirišući se svim pozitivnim vrednostima — primorani smo da konstatujemo, da dok na jednoj strani kod nas šumarstvo u začetku, usled nesretnih istorijskih, političkih i nacionalno ekonomskih razloga — na drugoj strani ono je doslovce kopiralo nemačko odnosno mađarsko šumarstvo od skrižaljki prihoda i prirasta šuma do nemačkih proreda.

Ako su nam izvesne metode u našim hrasticima podbacile i donele razočarenja, potražimo objašnjenja u francuskim hrasticima, koji su na sličnom

podneblju, geografskoj širini i topografskoj situaciji, oni ih već 250 god. racionalno eksploatišu i uzgajaju i imaju ih sve više i sve lepših, a mi ih imamo sve manje i sve gorih. Ne ćemo ih imitovati, ali ćemo se mnogo čemu naučiti.

Najzad koju reč o Nans'jskog Akademiji: bilo je o njoj mnogo reči i išlo se do apsurdnosti, da se pita, je li ravna našem Zagrebačkom šumarskom fakultetu — zašto? Jer se nosi naziv fakulteta? Da li se koji Nemač usudio da upita, je li Tarandska Akademija ravna ili niža od Münchenskog ili Tübingenskog šumarskog fakulteta? Da li jednoj visokoj školi, koja u sebe konkurzom prima samo najbolje građevinske i poljoprivredne inženjere, doktore filozofije i prava, a koja je po izuzetku primila ljude samo sa osmo-razrednom maturom — ali koja od njih traži, da bi im dala diplomu isto što i od onih doctora i inženjera — dali takvoj visokoj školi zbog toga, što nema organizaciju jednog od nemačkih univerziteta, sme i može da se negira prvo-klasnost jedne pedagoške i naučne institucije?

Ako su pojedinci u posleratnim generacijama podbacili, čega ima u svima školama i fakultetima — renome Francuske šumarske Akademije u Nancyu — koja je sa opravdanim ponosom kroz 100 godina nosila zastavu francuske šumarske nauke — ne sme da trpi, a njene diplome ima da se poštuju.

Brus, 15. XII. 1922. god.

Milan Manojlović, okružni šumar.

Opaska uredništva.

Kao objektivan list rado ustupamo mjesta ovom dopisu člana našega udruženja, koji hoće da ispravi nekoje pogrešne predrasude o franc. šumarstvu, koje su kod nas raširene. Samo što g. pisac u obrani francuskog šumarstva često nanosi krivicu njemačkom šumarstvu, koje je na polju zelene struke steklo neprocjenjivih zasluga, što mu se ne može i ne smije poricati.

Stojimo na principu, da mi imamo izgraditi vlastito šumarstvo prema svojim specijalnim prilikama. Razumije se samo po sebi, da kod tog rada moramo graditi na onom temelju, koji su napredniji narodi udarili na polju šumarstva te ne smijemo praviti eksperimente, da nakon dugog istraživanja uvidimo, da smo na krivom putu ili da nakon dugog i skupog istraživanja dodemo do rezultata, koje drugi narodi već sada posjeduju. Kod izbora uzora ne smije nam biti mjerodavno drugo, nego stručnost i pozitivni rezultati, kod čega narodnost i simpatija ne igra apsolutno nikakovu ulogu.

Šumska industrija i trgovina.

Svjetsko drveno tržište u 1922. godini.

(Nastavak.)

Njemačka Austrija.

Sadašnja austrijska republika ima 3,000.000 ha šume. 72% su šume crnogorične, 20% mješovite, a 8% listače. Prema površini pokriva šuma 38% površine. Producira se godišnje 8,000.000 m³, dakle ima toliko drveta, da može dobar dio ($\frac{1}{4}$ — 2,000.000 m³) drveta iz svojih šuma izvesti u inozemstvo. Razvoj šumske industrije omogućuje joj, da izvozi polupreradevine i gotove fabrikate u 90%, prerađujući okruglo drvo kod kuće. Okruglo drvo izvozilo se do 10% u prvim godinama, a kasnije sve manje. Svega ima oko 250 parnih i 5200 vodenih pilana. Dakle pretežno su male seljačke pilane, što se opažalo isprva kod nedostatne izradbe rezanog materijala. Osim toga ima razvijenu industriju papira, pokućstva, bačava, prozora i vrata, drvenih kuća, sanduka itd.

U godini 1919. izvezeno je 13.000 vagona drveta, u 1920. 25.000 vagona, a u 1921. već 45.000 vagona. Od toga se izvezlo uglavnom: U Italiju 1920. 70%, 1921. 60%, u Ugarsku 1920. 11%, 1921. 20%, u Njemačku 1920. 9%, 1921. 17%.

Ispočetka je dakle bio najveći izvoz u Italiju, koja nije birala rezani materijal, a manji u Njemačku, koja je isprva pazila na kvalitetu materijala.

Poslije rata naslijedena je ratna skrb države nad šumskom industrijom, koja se očitovala u tome, da je država učestvovala na poduzetničkom dobitku. Loše posljedice toga nisu se očitovale još god. 1921., jer je drvo radi jeftinih proizvodnih troškova moglo konkurisati jugoslovenskom, čehoslovačkom i skandinavskom drvetu. Početkom 1922. promijenila se situacija. Proizvodni troškovi i želj. podvoz postigao je visinu svjetskog tržišta, čemu je pridošla još i oskudica u novcu i radi toga je prijetila opasnost izvoza.

Pad austrijske krune omogućio je ipak visoku konjunkturu. Dok se još u prvim mjesecima izvozilo u Italiju, od maja do septembra se izvozi poglavito u Njemačku. Marka je padala i radi toga je Njemačka napuštala svoje tržište u Čehoslovačkoj, gdje je radi porasta čsl. krune postao izvoz nemoguć. Zanimiva je velika potražba Njemačke na okruglom drvetu, koja plaća više za to drvo, nego li austrijski industrijalci. Račun nalaze Nijemci u većem efektu rada na svojim pilanama (»Holzmarkt«). Taj se izvoz dozvoljava međutim tek u neznatnim količinama i svi se industr. krugovi žestoko opiru izvozu okruglog drveta.

Potrebe Njemačke su vrlo velike, jer drvo treba za reparacije. U spomenutim mjesecima dostiže izvoz potpun kapacitet čitave austrijske drvne industrije i tjedno izvozi 1700—1900 vagona, od čega ide preko polovice u Njemačku.

U Italiju je eksport slabiji i onamo izvozi samo Koruška i Tirol. Uzrok slabijem izvozu u Italiju traži se u tome, što Italija slabo plaća, i što je iz svih

pokrajina (osim dvije spom.) izvoz u Njemačku bliži; ova potonja ne samo da mnogo treba, nego i prestaje birati kao prije, te prima sve odreda.

U tom velikom eksportu nastaje zastoj u septembru radi pada njem. marke te već izgleda, da će izvoz potpuno zapeti. Svi industr. krugovi proriču katastrofu šumske produkcije i naglašuju nesposobnost za konkurenciju, ako vlada ne ukine sve one stege, koje onemogućuju kraj tad. prilika izvoz, a to je u prvom redu vis. carina (Ausfuhrabgabe), koja je bila u posljednje vrijeme povišena.

U isto vrijeme opaža se po malo konkurencija Čehoslovačke u Njemačkoj, a Jugoslavije i Rumunjske u Italiji.

Koncem 1922. gleda se u budućnost s velikim pesimizmom.

Njemačka država.

Površina šuma iznosila je u predratnoj Njemačkoj 13,995,869 ha. Uslijed svjetskog rata smanjila se je ta površina za poldrug milijun ha. Dok je prijašnja površina producirala godišnje oko 59,000,000 m³ gorivog drveta, smanjena je gubitkom spom. površine ta količina za 6,000,000 m³.

Ni prijašnja množina drveta nije dostajala, te se je uvozila znatna množina drveta, u zadnje vrijeme pred ratom oko 15,000,000 m³.

God. 1903. otpadalo je od uvoza na pojedine države u %: na Rusiju 37.5, Austro-Ug. 41.6, Amer. drž. 7.5 i Norvešku 1.0 %. Taj se je procenat kasnije mijenjao na korist Rusije, koja je pred svjetskim ratom pokrivala 70% cjelokupnog njem. uvoza. Velika potreba uvoza kraj intenzivnog gospodarenja u njem. šumama tumači se kolosalnim razvitkom njem. šum. industrije. Već koncem prošlog stoljeća (1895.) imala je Njemačka: 262,252 šum. industrijalnih poduzeća u kojima je radilo blizu 600,000 radnika. Da tu industriju zaposli, uvažalo se vrlo mnogo sirovina, koje su se u njemačkim tvornicama prerađivale i onda opet izvozile često u iste zemlje. N. pr. god. 1904. bio je najjači uvoz okruglog drveta, a uvoz rezane robe iznosio je samo 43.9% uvoza okruglog drveta.

Poslije rata porasla je potreba drveta u velikoj mjeri, naročito radi potražbi za reparacije. Tako je za god. 1922. ponudila Njemačka, da će otposlati na račun reparacija: za Belgiju 840,000 kom. pragova iz tvrdog i 210,000 kom. iz mekog drveta, 41,000 telegraf. stupova, 6000 m³ rezanog i 140,000 m³ okruglog drveta; za Francusku 200,000 kom. telegraf. stupova; za Englesku 10,000 m³ rezanog drveta i 70,000 pragova; za Italiju 242,000 m³ rezanog i 15,000 m³ okruglog drveta, 150,000 telegrafskih stupova i 1,000,000 hrastovih pragova. Zahtjev je bio mnogo veći, ali je prekasno stigao, uslijed čega nije do konca god. otposlano više od polovice ponuđene količini od ukupno 1.76 mil. m³. Za 1923. je već pred konac godine stigao program otpreme na račun reparacija, po kojem se zahtijeva 6.5 mil. m³, koja je količina na razne intervencije smanjena na 4.8 mil. m³. Njemačka se je branila s time, da je u stanju otpremiti najviše 1.44 mil. m³ u god. 1923. Vlastite potrebe da su u velikoj mjeri porasle, naročito potrebe na želj. pragovima; za uvoz da su slabi izgledi: iz zemalja s jačom valutom je ovaj bez ikakovog izgleda (ovamo dolazi u obzir Čehoslovačka i Švedska); ostale države traže naplatu u dolarima, što je kraj stanja njem. marke nemoguće.

Drvo za reparacije nabavljalo se s početka dosta lahko, dok su zalihe bile velike. Porastom kurza deviza postajala je ta nabava sve teža i teža tako, da se je pod konac 1922. pomišljalo na to, kako bi se rezani materijal naplaćivao s okruglim drvetom u drž. šumama.

Akceptirajući sve te okolnosti, opažalo se u zadnje vrijeme u ententnim krugovima volja za popuštanje te je konačno izgledalo, da će se zadovoljiti s ukupnom drvnom masom, koja bi odgovarala količini od 1.5 mil. m^3 okruglog drveta, što je jednako cjelokupnom njemačkom uvozu u prvoj polovici god. 1922. Kroz cijelu 1922. godinu opažala se u Njemačkoj velika nestašica okruglog drveta. Glavni liferanti tog drveta za Njemačku u predratno vrijeme, Rusija i Austrija, nisu ovaj put dolazili u račun; Rusija radi svojih nesređenih prilika, a Austrija radi gotovo posvemašnje zabrane izvoza okruglog drveta. Uzalud se pokušavaju razna sretstva, da se ta zabrana ukine; sve se razbija na tvrdokornom otporu austrijske industrije. U zemlju dolazi tek neznatna količina surovog drveta, nešto iz Austrije, a ponešto i iz Poljske.

Pokraj tih okolnosti nije čudo, da je cijena surovom drvetu poskočila; domaća industrija plaća sve, što se traži, samo da dođe do drveta te ne mora obustaviti pogone. Drvo koje je prije rata stajalo n. pr. 60 maraka po m^3 , plaća se u novembru 1922. po 140.000 maraka; sadašnja cijena je dakle 2300-struka cijena predratne. Dakle drugo zlo, koje se je pojavilo u obliku katastrofalnog pada marke i porasta stranih valuta, nije samo moglo proizvesti ovaj porast cijena, jer je dolar u isto vrijeme iznosio samo 1500-struku vrijednost predratnog (1 dolar — 6500 maraka). Pod konac godine se je ovaj smjer još više pogoršao. »Holzmarkt« prikazuje ovaj omjer između cijene okruglog drveta i stanja dolara tijekom godine 1922:

	Cijena okrug. drveta u markama	Stanje dolara
1. januara	1100	184
1. februara	2000	202
1. marta	3000	229
1. aprila	3500	298
1. maja	4000	289
1. juna	4700	270
1. jula	5000	447
1. augusta	7000	640
1. septembra	23.000	1300
1. oktobra	30.000	1830
1. novembra	100.000	4900
1. decembra	170.000	7400
koncem decembra	215.000	6100

Ovo jasno dokazuje, da stanje cijena nije stajalo u razmjeru prema stanju deviza, pa su u velikoj mjeri prekoračene svjetske cijene. Uza taj porast okruglog drveta, porasle su usljed pada marke i cijene svih živežnih namirnica, a s njima i proizvodni troškovi drvnih poduzeća. Taj nagli porast zahtijevao je velike kapitale, kojih nije bilo u dostatnoj mjeri na raspolaganje to više, što

su banke pokazale veliku suzdržljivost u davanju kredita za šumarska poduzeća, videći u sve većem prekoračenju svjetskih cijena katastrofu šumskih poduzeća.

Pod konac godine upiru se pogledi u Rusiju, koja se oporavlja od teške krize i sprema na veći izvoz drveta, na Poljsku, gdje se saobraćaj sređuje kao i u pad čehoslov. krune. Od šum. posjednika očekuje se popust u pretjeranim zahtjevima i sve nastupa s devizom: dolje cijene! *Ing. Marinović.*

(Svršit će se.)

Literarni pregled.

»Uzorni vrtlar«. Primili smo 1. broj »Uzornog Vrtlara« sa slijedećim sadržajem: Važnost vrtlarstva i program rada, — Kljalište (sa sl.). — Borba sa štetnicima. — O narudžbama sjemena. — Rani krumpir. — Amaryllis (sa sl.). — Novozelandski špinat. — Vrtlarski kalendar za siječanj itd. List uređuje Jarošlav Katkić a naručuje se kod Vladimira Horvata, Zagreb, Strossmayerova ulica 6. Kako je to jedan od prvih domaćih listova te struke, to ga kao dobru i potrebnu stvar preporučamo.

Šumarsko-lovački kalendar za g. 1923., koji izdaje i uređuje g. profesor dr. G. Nenadić, izašao je iz štampe.

Svojim obilnim sadržajem kalendar će dobro doći kako šum. trgovcima, tako i praktičnim šumarima, pa će i u ovoj godini donekle ispunjavati prazninu, koja na polju naše stručne literature žalibože još uvijek postoji. Sadržaj je prema lanjskoj godini znatno proširen te su ispravljene i one tiskarske pogreške, koje su se lanjske godine potkrale. Tako je umetnuta na str. 193—196 kalkulacija šumske takse za manja preduzeća, potanje je obrađen naslov »Željeznički pragovi« na str. 220, dometnuta je »Otprema drva željeznicom« i detaljnije opisani podaci graditeljstva i prometala. Isto su tako detaljno obrađeni propisi za šumarsko osoblje u Sloveniji, koji se razlikuju od propisa u ostalim krajevima; naročito vrijedi to za lovske propise. Žalibože i ovaj put su se potkrale neke tiskarske pogreške u novom slovenskom tekstu i to u prvom redu jezične, a na str. 359 je pogrešna i tabela za lov i to: divokoze kao i za kozoroge.

Konačno je umetnut i poučni članak prof. dr. Langhoffera »O groznici malariji« i »Nešto o crvima, nametnicima«, koji će dobro doći naročito šum. po moćnom osoblju, kojemu nije lahko pristupačna zdravstvena lektira. —

Kalendar je uvezan u zeleno platno, oprema mu je ukusna, a dobiva se kod izdavača prof. dr. Đure Nenadića, Zagreb, Gospod. šumarski fakultet, uz cijenu od 25 dinara. *M.*

Njemačka.

Zentralblatt für das gesamte Forstwesen 1922.

Ovih dana izašao je 3. svezak (br. 7—9) za prošlu godinu ovog odličnog njem. austrijskog stručnog lista.

Sadržaj 1. svezka (1—2 broja) ima ovaj sadržaj: E. Beutel piše o iskustvima Wagnerove sječe na Lichtensteinovom dobru; E. Wichmann ento-

mološki članak o *Anthomus varians* Payk; prof. Cieslar o crnom boru na tršćanskom krašu; ing. dr. Heske jun. monografiju Svarcenbergovog vlastelinstva; Kreutzer o njezi šum. tla; osim toga je nekrolog † dr. Kunze-a i † prof. Micklitz-a; podaci Cieslarovi o utjecaju umjetnog pošumljenja na prihod u saskim šumama i literarni prikaz dr. Borgmannove knjige *Die Begründung und Erziehung von Holzbeständen*, J. Will: *Die wichtigsten Forstinsekten*, i R. Presler: *Hund u. Katz im Künstlerbild*. Konačno su tu još saopćenja o exotama u Radstadtu.

Drugi svezak (br. 3—6) ima: od prof. dr. Oekonomopolusa: študiju i pokuse o dobivanju smole u Grčkoj; od ing. Loosa študiju o jajima *Liparis monacha*; od ing. dr. Neske jun. svršetak monografije Svarcenbergovog vlastelinstva; prof. dr. W. Leininger-Westerburg: o tipovima šuma. U literarnom pregledu donosi se prikaz Tschermakove knjige: *Waldrodung*, Erdmannove *Die Försterbewegung*, Stinyeve: *Tehnische Geologie*, Vageler: *Bodenkunde*, zatim: *Bodenchemie*, *Bodenbakteriologie* und *Bodenbearbeitung* iz lista: »Landwirtschaftlichen Vorträge«; Bericht über die 58. Versammlung des Sächsischen Forstvereines i konačno prikaz 4. izdanja Brandtove knjige: *Fährten und Spurenkunde*. U Bilješkama izvadak iz prof. dr. Krenkelove knjige »Vom diluvialen Menschen und seiner Jagd«.

Treći svezak (br. 7—9) donosi: Dr. Sedlacek: *Studien an Fangbäumen zur Bekämpfung der Borken- und Rüsselkäfer*, E. Wichmann: *Die Bekämpfung des *Pissodes pini**; ing. dr. Woder: *Das Forstfideikommiss und die Kamertaxationsmethode*; Ing. Hönlinger: *Zum Methodenstreit in der forstlichen Statistik*; zatim nekrolog o † dr. Stengelu, a u literarnom pregledu prikaz svih knjiga: prof. dr. Möller: *Der Dauerwaldgedanke*, Bodnar-Tilger: *Die Konservierung des Holzes in Theorie und Praxis*. Konačno piše dr. Tschermak o položaju šum. znanosti u sistemu znanosti povodom Weberove knjige: *Grundlinien einer neuen Forstwirtschaftsphilosophie*.

Marinović.

Francuska.

„Revue des eaux et forêts“, Парис, доноси ове чланке:

No. 10, Octobre 1922. Aubert: „La sécheresse de 1921 et les essences forestières dans l'Ouest de la France“ (Суша у год. 1921. и врсти шумскога дрвећа у западном дијелу Француске). Huffer: „Le Mouvement forestier a l'étranger“ (Кретање у шумарству иностранства). Fatio: „Rendement des éclaircies des jeunes repeuplements de futaie feuillue“ (Приход од прореда у младим састојинама бјелогорице високе шуме).

No. 11, Novembre 1922. Hickel: „Du choix des semences en sylviculture“ (Избор сјемена код узгоја шуме). Pardé: „Notes sur les méthodes allemandes d'aménagement des forêts“ (Биљешке с њемачким методама уређивања шума). Guyot: „La législation sur les tribunaux pour enfants et adolescents et ses conséquences pour l'exercice des actions en matière forestière“ (Законодавство за судове за дјecu и недорасле те његови последици и учинци у шумарству).

Угреновић.

Bilješke.

Japanci u našoj otadžbini. Ovih su dana naše gospodarsko-šumarske fakultete u Zagrebu i Beogradu posjetila dva japanska naučenjaka: Dr. Mitsunaga Fujioka, profesor šumarstva na univerzitetu u Fukuoki te Tejiro Miura, profesor na visokoj školi za agrikulturu i šumarstvo u Morioki. Oba profesora izaslana su po japanskoj vladi na dvogodišnje naučno putovanje u Europu. Prof. dr. Fujioka baš se nalazi na dovršetku svoga putovanja te je dosada proputovao Norvešku, Švedsku, Englesku, Finsku, Holandiju, Dansku, Njemačku i Austriju. Prof. Miura nalazi se na početku svoga naučnoga putovanja te se zasada zadržava na bečkoj visokoj školi za kulturu tla, gdje studira specijalno šumarsko-tehničke predmete (vodogradnje i zagradivanje bujica na pose), dok se prof. dr. Fujioka bavi studijom uzgoja i uporabe šuma.

Gospoda su u pratnji potpisanoga i prof. dr. Petračića s velikim zanimanjem razgledali kabinet za uporabu šuma, za uzgoj šuma i dendrologiju, onaj za entomologiju, muzej šumarskoga udruženja koji stoji u upravi fakulteta, te univerzitetsku biblioteku. Poslije podne istoga dana zaputila su se rečena gospoda u Maksimir te ondje razgledala šume fakultetskoga dobra.

Sutradan su gospoda profesori dr. Fujioka i Miura prosljedila put za Beograd.

Kako se vidi, žilavi i marljivi japanski narod ne sustaje u radu oko kulturnog i ekonomskog pridizanja svoje otadžbine. Njegov je rad na polju šumarstva daleko intenzivniji, neg' li mi to i slutimo. Kako saznasmo od gosp. prof. dr. Fujioke, koji govori engleski i njemački, Japan ima danas — što posvema izgrađenih što još u izgradnji — četiri univerziteta sa šumskim odeljenjima (Kijušu, Kyoto, Tokio, Hokkaido) i pet samostalnih visokih škola za šumarstvo i poljoprivredu (Kagošima, Ca, Tohiki, Morioka, Tokio)! Pored toga i institut za šumarske pokuse, koji postoji već od g. 1887.

Ovom smo prilikom primili na dar naučnu radnju prof. dr. Fujioka, pisanu engleskim jezikom »On the Cause of the Darkening of the Heartwood of *Cryptomeria Japonica* Don.« (O uzrocima tamnjenja srži *Cryptomeria japonica*.)

Ugrenović.

Iz Jugoslav. Šumarskog Udruženja.

Предлог VI. секције за привремено уређење царинског питања.

Југославенско Шумарско Удружење бави се већ дуље времена питањем, како би шумарска привреда могла утјецати на стабилизацију наше валуте и с тиме у вези на сређење данашњих тешких економских прилика.

Расправљајући то питање с изасланицима наших привредних организација, у првом реду са **Земаљским савезом индустријалаца, одсјеком за дрвну индустрију** у Загребу, дошли смо до једнодушног закључка, да шумска привреда може у горњем смислу развити најплодоносније дјеловање онда, **ако се омогући што већи извоз шумских производа и онемогући или барем отешћа увоз оних шумских продуката**, које код куће производимо у довољној мјери.

Позната је чињеница, да је шумарство једна од наших најјачих привредних грана. Заузимајући преко 30% цијеле површине производи толико сировина, да од њих домаћи конзум троши једва трећину. Држећи се основног принципа трговинске политике, да из једне државе треба извозити чим више готових и полупрерађевина, развила је наша шумарска привреда у том смјеру толику дјелатност, да данас снага наша шумска индустрија међу најјаче индустрије у држави.

Можемо мирне душе устврдити, да је квантитативни и квалитативни капацитет те индустрије толик, да се осим становитог квантума луксусног, екзотичног дрвног материјала може спријечити увоз сваког другог дрвета и дрвних производа.

Данас на жалост није тако, јер не само да увозимо екзотично дрво, фурнире, ариш и сл. дрво и дрвне производе, којих немамо или немамо у довољној мјери, него увозимо и такве артикле, којих не само да имамо у изобиљу за домаћу потребу, него с њима подмирујемо и добар дио иноземских потраживања.

Зар није с гледишта трговинске политике неопростив гријех да н. пр. увозимо из Румуњске у мањој мјери из Чехословачке и Аустрије, огревно дрво, меки грађевни материјал и меко обло дрво, док ти исти артикли труну не само по нашим шумама ради несталице путева, него и по пиламама и жељезничким станицама; одакле не могу на домаће тржиште ради рђаве тарифалне политике, која тај извоз нећемо рећи у сваком случају онемогућује, али у великој мјери отешћава.

Посљедица је споменуто чињеница, да ради тешкоћа извоза губимо терен на страном тржишту услјед конкуренције оних истих држава, које ево заузимљу све више терена и на нашем домаћем тржишту. Услјед тога не само да слаби наша валута, као нормална посљедица ослабења трговинске билансе, него слаби и шумска индустрија, смањујући капацитет погона, те изазивајући социјално незадовољство код радника.

Све ово зло, које пријети овој привредној грани и с тиме нашем државном газдинству, дало би се одклонити и спријечити, да су своједобно код скла-

плаћа трговинских уговора конзултовани привредни кругови. У погледу шумске привреде требало је доћи до изражаја начело, да се забрани **увоз свих оних продуката**, којих имамо у довољној мјери код куће, а високом царином оптерети **увоз луксусне робе**; код извозне царине требало је заштитити домаћу индустрију уведењем **високе царине на извоз сировина** (у првом реду округлог дрвета).

Да је то било потребно, доказат ћемо овим примјерима:

Румуњско огревно дрво, које се увози из Жомбоље до Вел. Бечкереча плаћа се по вагону Дин 240 подвоза, дочим се за вагон истог дрвета плаћа из славонских станица (н. пр. из Сираћа) Дин 1430.

Или н. пр. за трупце плаћа се подвоз из Кошке у Току Дин 1768 по вагону, дочим подвоз из Жомбоље до Токе изнаша само Дин 868.

За дрвени угаљ се плаћа из станице Грахово до Новог Сада Дин 1048, дочим из Жомбоље до Суботице т. ј. на много већу удаљеност се плаћа Дин 780.

За огрјевна дрва се сада не плаћа увозна царина, дочим се је прије плаћало Дин 70 по вагону.

И грађа се може уважати без наплате, према тому не треба истицати, да нисмо заштићени од стране конкуренције.

Ако се дакле код тарифалне политике заштићују интереси фискауса, онда би се барем код царинске политике морали заштићавати интереси домаће индустрије, а тиме национално економски интереси ове државе.

Пуштајући овај пут по страни тарифално, бавит ћемо се само царинским питањем.

Пошто се услјед склопљених трговачких уговора са страним земљама за вријеме тих уговора ово стање неће моћи поправити мијењање појединих царинских ставака, расправљали смо о начину, како би се могло барем колико толико помоћи према садашњим приликама.

Гледе **увозне царине** предлажемо, да се у цјелости опет успостави наредба Министарства Финансија број 44 008 од 30. јуна 1921., па да се опет убире царина за огрјевно дрво, дрвени угљен и грађевни материјал али тако, да се **ажио убире по златној вриједности динара**. Висину ажиа имало би Министарство Финансија одредити сваки мјесец унапријед.

Гледе **извозне царине** стојимо принципијелно на становишту, да би их требало укинути, али да се заштити домаћа индустрија, бит ће потребно редуцирати извоз облог дрвета извозном царином.

У том погледу предлажемо, да се успостави извозна тарифа к закону о извозу од 8. јула 1922. објелодањено у Народним Новинама број 162 од 19. јула 1922. с овим измјенама:

1. Корисно дрво у облицима ст. а) и б) да се изједначи, те се и за обло дрво листаћа убире извозна царина од Дин 30 као и за обло дрво четинача.

2. Да се дозволи извоз букових прагова без наплате царине, пошто је потражња за тим артиклом у земљи врло мала а страна конкуренција је тако велика, да се уз високе продукцијоне трошкове не смије извоз оптеретити још и извозном царином.

3. Да се укине наредба Министарског Савета од 23. септембра С Бр. 58.179 (Службене новине број 215), с којом је дозвољен извоз кестенових трупаца од

15—25 промјера, а дозволи само извоз штапова. Тај је извоз дозвољен за прављење телеграфских ступова, но оправдана је бојазан, да ће талијанска, аустријска и њемачка индустрија те трупе трошити у сврху екстракције и конкурисати нашем кестеновом екстракту на домаћем и страном тржишту, које је конкуренцом танина, добивеног из екзотичног дрвета већ доста угрожена. То је тим више омогућено што за прављење телеграфских ступова имадемо доста боровог, аришевог и храстовог дрвета.

То је минимум, који сада очекује наша шумска привреда од наше царинске политике.

Уједно изјављамо, да ћемо се и даље интензивно бавити овим питањем, те своједобно ставити конкретне предлоге гледе израдке новог царинског тарифа, па молимо, да би се к разправама о тим питањима позвало и наше делегате.

Увјерени, да ћемо код Господина Министра наћи у овом питању на потпуно разумјевање молимо, да се изволите за ову ствар заузети те се биљежимо

У Загребу, дне 2 јануара 1922.

Земаљски савез индустријалаца.

Југославенско Шумарско Удружење.

*

Sjednica glavne uprave.

Od 25.—28. I. o. g. održala se u Mariboru 3. sjednica glavne uprave J. Š. U. Radi kratkoće vremena nije nam moguće donijeti opširniji tok rasprave, koji će biti prikazan u narednom broju Šum. lista; ovaj put ćemo se ograničiti na to, da ukratko napomenemo rezultate rasprave o glavnim predmetima dnevnog reda.

Najvažnija je bila rasprava O novom projektu šum. zakona. Za osnovu rasprave uzeta je okosnica novog zak. projekta, kako ju je predložila I. sekcija rada. Prihvaćena je razdioba po predlogu sekcije i rasprava se je kretala oko važnijih načelnih pitanja kao što su: krčenje, devastacija, zaštitne šume, izvoz itd.

U pogledu organizacije službe postoji načelna prepreka između članova ljublj. podružnice, koji zastupaju dosadašnji sistem, upirući se o ustav i zakon o podjeli na oblasti — te članova iz ostalih dijelova države, koji zastupaju emancipaciju dot. unifikaciju šum. službe. Radi te načelne prepreke nije se o tom predmetu ovaj put ni raspravljalo, jer će kod izradbe projekta svaka od ovih stranaka zastupati svoje mišljenje. Na koncu je povjeren prof. Ugrenoviću i ing. Ružiću, da do naredne sjednice izrade nov projekt prema prihvaćenoj okosnici. Sjednica će biti u Beogradu u drugoj polovini aprila.

Uži odbor za izradu zakona O eksproprijaciji vel. šumskog posjeda pretresao je po ing. Rohru izrađeni projekt, koji će se do naredne sjednice redigovati te iznijeti pred odbor.

Na dnevnom je redu bio još Zakon o porezima te Novi kazneni zakon, zatim velik broj ostalih predmeta kao: Pravilnik za podružnice, Fond za glavne skupštine itd.

Nakon sjednice održani su izleti u okolicu Maribora, do elektrarne u Fali te tvornice dušika u Rušama.

G. ing. Urbas, šef šumske uprave u Mariboru, pokazao je i ovom prilikom velik smisao za organizaciju, koja je upravo uzorno provedena; dnevni red svakog pojedinog dana je do najmanje sitnice unapred uglavljen i minucioznom točnošću proveden.

Za njegov trud srdačna mu hvala i na ovom mjestu.

M.

Pravilnik fonda za održanje glavnih godišnjih skupština.

Čl. 1.

Na osnovu odluke Glavne uprave J. Š. U. od 11. septembra 1922. god. a prema čl. 19. poslovnika osniva se fond za održanje glavnih godišnjih skupština.

Čl. 2.

U taj fond ulaze preostaci onih prihoda Udruženja, koji su bili izričito namenjeni za finansiranje skupština po odredbama čl. 6. tog pravilnika kao i svi ostali primici toga fonda.

Čl. 3.

Fondom za održavanje Glavnih godišnjih skupština upravlja i raspolaže Glavna uprava.

Čl. 4.

Prikupljanje sredstava za taj fond — na posebnom računu — obavlja ona Podružina, na čijem će se teritoriju dotične godine vršiti Glavna godišnja skupština Udruženja, odnosno, gde Podružina ne postoji, naročiti priređivački odbor. Za obrazovanje priređivačkog odbora staraće se Predsedništvo Udruženja.

Podružina, odnosno priređivački odbor upravlja i raspolaže sa prikupljenim sredstvima do predloženja obračuna Glavnoj upravi (čl. 6.).

Čl. 5.

Podružina odnosno priređivački odbor dužan je najkasnije osam dana pred predzadnju sednicu predložiti Glavnoj upravi na odobrenje iskaz o stanju prikupljenih sredstava te program i sumaran proračun za održanje skupštine.

Glavna uprava ima da vodi računa o željama priređivača i darovatelja i o najvećoj štedljivosti kod izvršenja zasnovanog programa.

Ako prikupljena sredstva predvidljivo ne će dostajati za izvršenje i na stručni minimum skučenog programa, Glavna će uprava odobriti potporu iz fonda u najvišem iznosu svih kamata, a predumjine najviše do polovice svih sredstava toga fonda.

Čl. 6.

Podružina odnosno priređivački odbor ima u vreme od dva meseca po održanju skupštine predložiti točan sumaran obračun prihoda i rashoda tog fonda Glavnoj upravi na odobrenje. U tom istom roku ima sva preostala novčana sredstva poslati glavnom blagajniku.

Cijeli preostatak priteže glavnici fonda i to prvenstveno za pokriće eventualno prodajmljene svote.

Čl. 7.

Glavna je uprava dužna izvestiti Glavnu godišnju skupštinu sumarno o prihodima i rashodima u minuloj godini te o novčanom stanju tog fonda.

Prihvaćeno u Mariboru, dne 28. januara 1923.

Predsedništvo.

Darovi J. Š. U.

Tvornica taninskog ekstrakta, Mitrovica 500 Din; Milan Prpić, industrijalac, Zagreb 600 Din; Mavro Drach, industrijalac, Caprag 600 Din; Wiener Bankverein, podružnica Zagreb, 50 Din; Miloš Čirković, inspektor min. saobraćaja, Kruševac; Dr. Đuro Nenadić, sveuč. profesor, Zagreb i Josip Grünwald, šum. nadzornik, Našice darovali su svoje honorare za liter. rad u Šumarskom listu u iznosu od 252:50 Din; Članovi Križevčani J. Š. U. na uspomenu I. zbora u Beogradu 111 Din; članovi J. Š. U. iz Beograda darovali su na uspomenu I. zbora u Beogradu sliku Njegovog Veličanstva Kralja Aleksandra I., originalni umjetnički rad; Tvornica parketa d. d. u Zagrebu darovala je za novo sagradenu sobu u auli Šumarskog doma 20 m² hrastovih parketa I. vrste.

Svim darovateljima u ime J. Š. U. najljepša hvala!

Podjela potpora iz Köröskenyijeve zaklade.

Za godinu 1921. i 1922. podijeljena je potpora iz te zaklade u iznosu od 980 Din na sedam moliteljica, čiji su muževi bili članovi te zaklade.

Službene vijesti.

Naredbe.

Predpisi o službenih znakih osebja, zapriseženega za varstvo deželne kulture.

Po naredbi ministrstva za šume in rudnike z dne 18. novembra 1922., št. 30.431, se razveljavljajo: naredba deželnega predsednika na Kranjskem z dne 2. decembra 1887., št. 11.430, dež. zak. št. 28, naredba deželnega predsednika na Koroškem z dne 16. julija 1887., št. 7530, dež. zak. št. 27, in namestnika na Štajerskem z dne 5. avgusta 1887., dež. zak. št. 39, ki se tičejo uvedbe znakov za osebje, postavljeno za varstvo deželne kulture, istotako dotične naredbe, vezljavne doslej za Prekmurje. V zmislu gorenje ministrske naredbe veljajo glede znakov, ki naj jih nosi v službi čuvalno osebje, zapriseženo za vse vrste deželne kulture (poljedelstvo, gozdarstvo, rudastvo in ribarstvo), ti le predpisi:

V zmislu še veljavnih deželnih zakonov, s katerimi je določeno, da mora čuvalno osebje, zapriseženo za varstvo vseh vrst deželne kulture, v službi nositi službeni znak, se določa po naredbi ministrstva za šume in rudnike z dne 18. novembra 1922., št. 30.431, nov službeni znak, ki ga je nositi vidno na levi strani prsi.

Znak je ščitek iz medi, 8 cm visok in 6 cm širok, na zunanjo stran izbočen in podolgastoobel.

Sredi ščitka je državni grb, ob strani je 1 cm širok napis, in sicer na levi v cirilici »Javna straža«, na desni pa v latinici »Javna straža«; grb in napis sta na zunanjo stran izbočena.

Ti predpisi stopijo v veljavo dne 1. januarja 1923.

Raba doslej veljavnih znakov se dne 1. februarja 1923. ukine in po tem terminu se ti znaki ne smejo več rabiti.

Pokrajinska uprava za Slovenijo v Ljubljani,
dne 16. decembra 1922.

Pokrajinski namestnik: *Iv. Hribar, s. r.*

ОБЈАВА.

Решеньем Господина Министра Шума и Рудника Бр. 20.864/22. од 4. јануара 1923. год. а на основи чл. 1., 6. и 23. Уредбе о Устројству Министарства Министарства Шума и Рудника од 27. јуна 1921. год. отворене су на територију Инспектората на Цетињу две нове Шумске Управе са седиштем у Андријевици и Никшићу. — Под управу и надзор Управе у Андријевици долазе сев државне и остале шуме у окрузима Андријевачком и Колашинском, а под управу и надзор Управе у Никшићу све државне и остале шуме у округу Никшићском. Управу и надзор над осталим државним и недржавним шумама у Црној Гори има и надаље вршити Инспекторат Шума на Цетињу.

Бр. 20.864/22. — Из канцеларије Генералне Дирекције Шума. 11. јануара 1923. год. у Београду.

*

Решењем Господина Министра Шума и Рудника Бр. 69. од 4. јануара 1923. год. а на основи чл. 1. 6. и 23. Уредбе о Устројству Министарства Шума и Рудника од јуна 1921. год. отворена је нова Шумска Управа са седиштем у **Ражњу**. — У надлежност ове Шумске Управе долазе све шуме и шумска земљишта на територији среза Ражањског сем државне шуме која је уступљена у повластицу Првој Српској Фабрици Стакла у Параћину, која и даље остаје под управом Шумске Управе у Параћину.

Бр. 69. — Из канцеларије Генералне Дирекције Шума 5. јануара 1923. год. у Београду.

Oseбne vijesti.

Ми Александар I.

по милости Божјој и вољи народној

КРАЉ СРБА, ХРВАТА И СЛОВЕНАЦА.

На предлог Министра Шума и Рудника решили смо и решавамо:

да се стави у стање покоја с правом на пензију која им по годинама службе припада:

Томо Богојевић, рачунарски надсоветник у седмом чиновном разреду код Господарственог Уреда Крижевачке Имовне Општине у Бјеловару, по молби;

Људевита Малнара, котарског шумара у десетом чиновном разреду код Имовне Општине Бродско у Винковцима, на основу § 29. тач. а. Законског члана 65. од 1912. године;

Антуна Радетића, кр. шумарског акцезисту у једанајестом чиновном разреду код Кр. Котарске Области на Сушацу, на основу § 31. Закона од 5. августа 1914. године; и

Јураја Барца, кр. шумарског акцезисту у једанајестом чиновном разреду код Кр. Котарске Области у Привници, на основу § 31. Закона од 5. августа 1914. године.

Београд, 1. Децембра 1922. године

*

На предлог Министра Шума и Рудника решили смо и решавамо:

да се кр. шумско-рачунарском официјалу код Кр. Дирекције Шума у Загребу, **Миловану Сегеру** уважи оставка коју је поднео на државну службу.

Београд, 1. Децембра 1922. године.

*

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За шумара у осмом чиновном разреду са платом 3.600 динара код Дирекције Шума у Сарајеву **Намила Ружичну**, шумара деветог чиновног разреда код исте Дирекције.

Београд, 1. Децембра 1922. године.

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За кр. шумарског надзорника седмог чиновног разреда са годишњом платом 5100 динара код Шумарског Одсека Министарства Шума и Рудника у Загребу, **Војка Копривника**, инспектора друге класе Генералне Дирекције Шума — по потреби службе;

За шумарског саветника у седмом чиновном разреду код Господарственог Уреда Имовне Општине Бродско у Винковцима, **Стевана Шишића**, шумарника осмог чиновног разреда Имовне Општине Огулинске у Огулину, — по потреби службе;

За шумарског инжењерског пристава у десетом чиновном разреду са годишњом платом од 2000 динара, код Имовне Општине Крижевачке у Бјеловару, **Инг. Ивана Марковића**, апсолвента Господарског-Шумарског Факултета у Загребу;

За шумарског инжењерског пристава у десетом чиновном разреду са годишњом платом од 2000 динара, код Шумско-Господарственог Уреда Бродске Имовне Општине, у Винковцима, **Сретена Росића**, апсолвента Шумарског Наука у Панцију;

За официјала у десетом чиновном разреду код Шумско-Господарственог Уреда Огулинске Имовне Општине у Огулину, **Милана Бананца**, официјала истог чиновног разреда код Господарственог Уреда I. Банске Имовне Општине у Глини, — по потреби службе.

За привременог шумарско-рачунарског официјала у једанајстом чиновном разреду са годишњом платом од 1600 динара код Кр. Дирекције Шума на Сушаку **Бору Бонефачића**, привременог рачунарског дневничара исте Дирекције и апсолвента Кр. Реалне Гимназије;

За акцезисту у једанајстом чиновном разреду са годишњом платом од 1600 динара код Господарственог Уреда Имовне Општине Петроварадинске у Митровици, **Илију Јовановића**, наддугара исте Имовне Општине код Шумарије у Каменици.

Београд, 4. Децембра 1922. године.

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За инспектора друге класе **Војка Копривника**, краљ. шумар. надзорника у седмом чин. разреду код Шумарског Одсека Министарства Шума и Рудника у Загребу по пристанку;

За инспектора треће класе **Звездана М. Чебинца**, краљ. шумар. надзорника I. разреда у седмом чин. разреду код Кр. Котарске Области у Пожежи — по службеној потреби;

За секретаре пете класе **Ивана Симчића**, подшумара прве класе Окружне Шумске Управе у Крагујевцу и **Слободана С. Баранца**, подшумара прве класе Окружне Шумске Управе у Алексинцу;

За писара прве класе **Милана Ђерговића**, подшумара друге класе Окружне Шумске Управе у Прокупљу.

Београд, 4. Јануара 1923. године.

*

На предлог Нашега Министра Шума и Рудника, а по саслушању Нашега Министарског Савета решили смо и решавамо:

да се **Лазар Петровић**, окружни шумар четврте класе Окружне Шумске Управе у Лесковцу, на основу § 70. Закона о чиновницима грађанског реда стави у стање покоја с пензијом која му припада по годинама службе.

Београд, 4. Јануара 1923. године.

*

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За инспектора треће класе у Генералној Дирекцији Шума **Александра Антића**, инспектора у пензији.

Београ, 4. Јануара 1923. године.

*

На предлог нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За окружног шумара прве класе Окружне Шумске Управе у Краљеву **Лазара Т. Јовановића**, окружног шумара у пензији;

За окружног шумара прве класе Окружне Шумске Управе у Приштини **Крстивоја Драјића**, окружног шумара исте класе Окружне Шумске Управе у Краљеву;

За окружног шумара треће класе Окружне Шумске Управе у Голубцу **Јосифа Хофмана**, окружног шумара исте класе Окружне Шумске Управе у Прокупљу;

За окружног шумара пете класе Шумске Управе у Тетову **Драгољуба Блажена**, окружног шумара исте класе шумске управе у Штипу;

За окружног шумара пете класе Окружне Шумске Управе у Бајиној Баншти **Јураја Шутаја**, окружног шумара исте класе шумске управе у Битољу;

За окружног шумара пете класе Окружне Шумске Управе у Параћину **Ненада Николића**, окружног шумара исте класе окружне шумске Управе у Крушевцу;

За окружног шумара, пете класе Окружне шумске Управе у Крушевцу **Михила С. Брољинца**, окружног шумара исте класе окружне шумске управе у Бајиној Баншти;

За окружног шумара пете класе Шумске Управе у Скопљу **Константина Смиљанића**, окружног шумара исте класе окружне шумске управе у Ваљеву;

За секретара пете класе Дирекције Шума у Скопљу **Орестија Крстића**, окружног шумара исте класе шумске управе у Скопљу;

За окружног шумара пете класе Шумске Управе у Кичеву **Ивана Симчића**, секретара исте класе Генералне Дирекције Шума;

За окружног шумара пете класе Окружне Шумске Управе у Прокупљу **Слободана С. Баранца**, секретара исте класе Генералне Дирекције Шума;

За подшумара прве класе Окружне Шумске Управе у Крагујевцу **Николу Симића**, подшумара исте класе окружне шумске управе у Годубцу;

За подшумара прве класе Окружне Шумске Управе у Врани **Марка Бока**, подшумара исте класе шумске управе у Тетову;

За подшумара прве класе Шумске Управе у Бевђелији **Драгослава Величковића**, подшумара пете класе окружне шумске управе у Горњем Милановцу;

За подшумара прве класе Окружне шумске Управе у Горњем Милановцу **Милана Ђерговића**, писара исте класе Генералне Дирекције Шума;

За подшумара друге класе Шумске Управе у Скопљу **Бранка Б. Јоксимовића**, подшумара исте класе шумске управе у Куманову;

За привременог подшумара треће класе Шумске Управе у Куманову **Петра Васића**, привременог подшумара исте класе шумске управе у Скопљу;

За привременог подшумара треће класе Окружне Шумске Управе у Варварину **Симу Љубисављевића**, привременог подшумара исте класе окружне шумске управе у Параћину;

За привременог подшумара треће класе Шумске Управе у Штипу **Милосава Бранковића**, привременог подшумара исте класе шумске управе у Скопљу; — сву осамнајесторину по службеној потреби.

Наш Министар Шума и Рудника нека изврши овај указ.

Београд, 4. јануара 1923. године.

АЛЕКСАНДАР с. р.

Министар Шума и Рудника,

Др. М. Сршкић с. р.

*

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За шумарског саветника у седмом чиновном разреду II. степена код Кр. Дирекције Шума Одсека А у Лjubljani са годишњом платом од 4.800 динара инж. **Анту Ружића**, инспектора III. класе Генералне Дирекције Шума у Београду, по потреби службе.

Београд, 4. јануара 1923. год.

На предлог Нашег Министра Шума и Рудника постављамо:

За шумарско-инженерског приставу у десетом чиновном разреду са годишњом платом од 2000 динара код Господарственог Уреда Имовне Општине Крижеваčke у Беловару инж. **Рудолфа Pipana**, апсолвента Кр. Господарско-Шумарског Факултета у Загребу.

Београд, 4. јануара 1923. год.

Na predlog Našeg Ministra Šuma i Rudnika postavljamo:

Ing. Alojzija Žumer-a za privremenog šumarskog asistenta kod Šumske Uprave u Bohinjskoj Bistrici u desetom činovnom razredu sa godišnjom platom od 2000 dinara i pripadajućim prnadležnostima.

Beograd, 4. januara 1923. god.

*

Upravnik šuma prvostolnog kaptola zagrebačkog, šumarnik g. Ivan Matolnik, pomaknut je na čin šumarskog savjetnika.

Iz uredništva i uprave.

Iz blagajne J. Š. U.

Za sve članove, osim onih iz Srbije i Slovenije priklopljen je ovom broju ček, pa se umoljavaju svi oni, koji još nisu platili članarinu za 1921., 1922. i 1923., da je što prije pošlju.

Članovi iz Slovenije dobit će ček u narednom broju, a članovi iz Srbije neka šalju svoje doprinose poštanskom doznačnicom na adresu: Jugoslov. Šumarsko Uruženje, Zagreb, Kipni trg 9. Visina članarine i pretplate označena je na omotu lista. Počam od 3-ćeg broja lista donášat ćemo imena onih članova i pretplatnika, koji su platili svoje doprinose udruženju zajedno s naznakom uplaćene svote.

Ovo je potrebno s razloga, da svaki otpošiljač novca uz mogne ustanoviti, je li novac primljen ili ne, budući se dogodilo opetovano, da je novac, poslan udruženju, zaprimljen po drugim institucijama sa sličnim naslovom.

Poziv.

Ponovno se pozivlju svi člani, koji imaju posuđenih knjiga iz društvene knjižnice, da ih što prije vrate, jer se sve dotle ne može pristupiti uređenju knjižnice, dok sve knjige ne budu predane.

Tajništvo.

OGLAS.

Kod sreskog poglavarstva u Bihaću prodavaće se **dne 12. februara (ponedeljak) 1923. u 10 sati** putem javne usmene i pismene dražbe dvije skupine stojećih bukovih stabala u šumi na panju počam od 45 cm prsne visine i to:

Skupina I. 600 bukovih stabala sposobnih za izradbu vesala i šubija u šumi »Oreška kosa Uvala i Vršci« oko 1080 m³ korisnog drveta uz isključnu cijenu od 30 dinara (trideset dinara) za 1 m³ i oko 960 pr. m. bukovog gorivog drva uz isključnu cijenu od 5 dinara (pet dinara) za 1 pr. m.

Skupina II. 650 bukovih stabala sposobnih za izradbu vesala i šubija u šumi »Hrgarska Uvala« Pločanska staza do Međeđeg panja« oko 1170 m³ korisnog drveta, uz isključnu cijenu od 30 dinara (trideset dinara) za 1 m³ i oko 1040 pr. m. bukovog gorivog drva uz isključnu cijenu od 5 dinara (pet dinara) za 1 pr. m.

Svaki nudilac mora položiti prije dražbe vadij za skupinu I. 3720 Din za skupinu II. 4030 Din, a strani podanici dva put toliko i taksenu marku od 20 dinara za svaku skupinu.

Pismene ponude sa vadijem treba poslati zapečaćene na sresko poglavarstvo u Bihaću, iste moraju stići najdulje do 12. februara 1923. u 10 sati i nositi natpis »Ponuda za kupnju 600 bukovih stabala — Skupina I.« i »Ponuda za kupnju 650 bukovih stabala — Skupina II.«

Poslije usmene dražbe otvaraju se pismene ponude.

Dražba se ne će održavati, ako istoj ne pristupe makar tri ozbiljna kupca.

Kupac je obavezan platiti 0.1% cjelokupne kupovine Jugosl. šumarskom udruženju u Zagrebu.

Stojeća stabla može svaki reflektant u šumi pregledati.

Pogodne kupnje i prodaje izložene su na uvid kod sreskog načelstva u Bihaću.

Ministarstvo šuma i rudnika bira slobodno između usmenih i pismenih ponuda i može sve bez navedenja razloga odbiti.

Do riješenja vezani su nudilci na svoje ponude.

Sreski poglavar: *Vitić, v. r.*

Objava licitacije.

Na dan 12. februara o. g. u 10 sati pre podne prodavaće se u kancelariji Kr. Direkcije šuma u Vinkovcima javnom ofertalnom licitacijom nemačka bačvarska ceba uz početnu cenu po 1 (jednom) akovu 40 (četrdeset) Din i to:

1. grupa sa 509.61 akova,

2. grupa sa 869.64 akova.

Obe grupe smeštene su i sortirane u selu Žuberkovcu, udaljeno od željezničke stanice Medare-Dragalić 9 km. Roba je u glavnom $\frac{1}{4}$ —14 akovska, a debljina $\frac{6}{4}$ i $\frac{7}{4}$.

Uslovi.

1. Ponude se stavljaju zasebice za svaku grupu, a mogu i za obe zajedno. Ponudena cena, po jednom akovu, ima biti čitljivo ispisana, kako ciframa, tako i pismenima. Ofertu ima priležati u gotovom novcu za prvu grupu 5000 Din, a drugu 9000 Din u ime kaucije. Oferti moraju imati 20 Din taksene marke i predani do gore označenog vremena. Kasnije predani oferti, telegrafski podnešeni, nedovoljno ili nikako taksirani, ne uzimaju se u obzir.

2. Kupovina se plaća u roku 14 dana od dana saopštenja, da je licitacija odobrena.

3. Detaljni uslovi (liste robe) mogu se dobiti za radnog vremena u kancelariji Kr. Direkcije šuma u Vinkovcima te Kr. Šumske Uprave Nova Gradiška.

Vinkovci, 12. januara 1923.

Kr. Direkcija šuma.

Broj 8182/1923.

Oglas dražbe hrastovih stabala.

Dne 14. veljače 1923. u 11 sati prije podne održavat će se u uredu kr. kotarske oblasti u Donjem Miholjcu dražba 484 hrastovih stabala na pašnjaku Jasenje zem. zajed. Čadavica, procijenjenih na 116.627 Din 25 p. i to:

primanjem samo pismenih ponuda, koje se imaju predati najkasnije dne 14. veljače 1923. do 11 sati prije podne po uredskom dobniku — u urudžbeni zapisnik ove oblasti.

Brzovjavno ili naknadno stigle ponude ne će se uzeti u obzir, a one ispod isključne cijene, ne će biti uvažene.

Prodaja se obavlja na panju bez naknadne premjere.

Prodaje se sve nadzemno drvo.

Sa 20 Din biljegovine i vlastoručno potpisane ponude imaju sadržavati:

a) ime, prezime i obitavalište nudioca,

b) točnu oznaku dražbenog predmeta,

c) ponudenu svotu izraženu brojevima i slovima u dinarskoj vrijednosti,

d) izjavu ponuditelja, da su mu dražbeni uvjeti točno poznati i da na iste bezuvjetno pristaje.

Ponudi se ima priložiti žaobina od 10 (deset) % isključne cijene bud u gotovom novcu, bud u državnim zakonitu pupilarnu sigurnost imajućim vrijednostnim papirima, koje potonje valja u ponudi točno označiti imenom, brojem i serijom — a moraju biti obloženi kuponima i talonima.

Ponude imaju biti valjano zapečaćene, a na omotu iste imaju se napisati »Ponuda na 484 hrastovih stabala za pašnjaka Jasenje z. z. Čadavica«.

Nudioc ne može odustati od već predane ponude. Potanki dražbeni uvjeti mogu se za vrijeme uredovnih sati uviditi u uredu ove kr. kotarske oblasti, kao i u uredovnici šumarskog tehničara kod kotarske oblasti u Osijeku.

Kr. kotarska oblast u D. Miholjcu, dne 24. januara 1923.

Продаја врбовог и тополовог дрвета на пању.

Потписана управа ће на основу наређења Дирекције Шума у Апатину бр. 107/1923 на дан **16. фебруара 1923** путем јавне лицитације на основу писмених понуда извршити продају тополовог и врбовог дрвног материјала у подручју општине Острова а у ниже набројеним сечама:

1. Вел. Титра 3.2 к. ј. искљична цена 15.520 Дин, кауција 1600 Дин.
2. Острово 103.7 к. ј. искљична цена 507.000 Дин, кауција 50.700 Дин.
3. Средопрудњак 9.6 к. ј. искљична цена 74.000 Дин, кауција 7400 Дин.

Услови:

1. Писмене понуде имају се предати најкасније до 10 сати пре подне у означени дан лицитације код Шумске Управе у Панчеву, где ће се јавно отворити у 11 сати пре подне. После одређеног рока сепонуде не примају.

2. За сваку поједину сечу треба предложити засебну понуду у засебном омоту.

3. Свака понуда мора бити биљегована са биљегом од 20 Дин.

4. У име кауције се прима само готов новац или вредносни папири 7% држ. зајма.

5. Ближи услови лицитације могу се видети код потписане управе.

Шумска Управа у Панчеву.

Br. 336—1923.

NATJEČAJ.

Predmet: Natječaj za popunjenje mjesta kr. nadlugara kod političke uprave u Hrvatskoj i Slavoniji.

Ovim se raspisuje natječaj za popunjenje mjesta kr. nadlugara kod političke uprave u Hrvatskoj i Slavoniji.

Molitelji imaju svoje molbe predložiti Šumarskom odsjeku ministarstva šuma i rudnika u Zagrebu najkasnije do 15. marta 1923.

Molbi valja priložiti:

1. Krsni list.
2. Svjedočbe o općem i stručnom obrazovanju.
3. Domovnicu za dokaz, da je molitelj državljанин Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca.

4. Liječničku svjedočbu za dokaz, da je molitelj tjelesno i duševno potpuno zdrav i za vršenje nadlugarske službe sposoban.

5. Svjedočbu o moralnom i političkom vladanju.

Molitelji, koji se već nalaze u službi, imaju svoje molbe predložiti putem svoje pretpostavljene oblasti ili ureda, a ostali putem nadležne kotarske oblasti.

Primjećuje se, da prvenstvo kod popunjenja raspisanih mjesta imaju molitelji, koji su s uspjehom svršili lugarsku školu u Vinkovcima.

U Zagrebu, dne 11. januara 1923.

Šumarski odsjek Ministarstva šuma i rudnika.

Direkcija šum kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev.

OGLAS.

Riješenjem šumarskog odsjeka ministarstva šuma i rudnika u Zagrebu od 7. 12. 1922, broj 10.461/22 prodavati će kr. kotarska oblast u Križevcima dana 19. februara 1923 u 10 sati do podne putem javne pismene dražbe 656 kom. hrastovih stabala, ležećih u šumi zvanoj Jancikovac, vlasništvo z. z. Sv. Helena, upravne općine Vojakovac.

Šuma je udaljena od željezničke stanice 8 km.

Isključna cijena jest 56.734 Din 63 p.

Propisno biljegovane pismene ponude imaju biti obložene sa 10% zaobinom isključne cijene.

Dražbeni uvjeti mogu se vidjeti u uredovnici šumarskog izjavitelja na dane 20. i 27. januara, 3., 10. i 17. februara do podne, gdje se i potonje upute mogu dobiti.

Kr. kot. predstojnik: Kuncz, v. r.

Broj 402.

Oglas dražbe hrastovih stabala.

Na osnovu odobrenja šumarskog odsjeka u Zagrebu kao nadležne nadzorne vlasti za krajiške imovne općine od 19. septembra 1922. broj 8796 — 1922 prodavati će se dne 1. februara 1923 kod šumsko-gospodarstvenog ureda brodske imovne općine u Vinkovcima sljedeća hrastova stabla:

Šumarija	Broj hrpe	Ime sječine	Sječina površina jut.	Broj stabala				Kubinih mt. grade m ³	Procijenjena vrijednost Din	Udaljenost od željez. stanice km	Kupac mora na sječini ostaviti imovnoj općini najmanje ogrievnih drva
				stojećih	ležećih	prebitih	ukupno				
Cerna	1	Krivsko Ostrovo	25·12	156	—	—	156	1149	284·183	12	1000
Otok	2	Gradina	35·01	238	2	1	241	733	228.780	7	1000
Ukupno			60·13	399	2	1	397	1887	512.963		2000

OPĆI DRAŽBENI USLOVI.

1. Svaka hrpa prodavat će se posebno na pismene ponude.

Uslovne ponude na jednu te istu hrpu, a tako i brzojavne ponude ne priznaju se.

2. Da ponude budu uvažene, moraju biti po propisu biljegovane sa biljezgom od 20 Dinara i obložene sa pet posto (5%) žaobine od procjenbene svote u gotovom novcu ili vrednosnim papirima, kojima je valjanost priznata u kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i predane na dan dražbe do 10 sati prije podne u blagajnu gospodarstvenog ureda u Vinkovcima. U ponudu se ima točno navesti, da su nudiocu svi dražbeni uvjeti i mjesni odnošaji dobro poznati, te da na iste bez svakog prigovora pristaje.

U smislu naredbe ministarstva financija generalne direkcije neposrednih poreza broj 15.888/920 i broj 18.128/920 mora se nudioc u ponudi iskazati potvrdom, da je platio porez za ranije godine i isteklo polugodište prošle godine.

3. Svaka ponuda obvezatna je za nudioca od časa kada je preda, dok uspjeh dražbe obvezuje imovnu općinu tek od dana, kada istu odobri nadležna nadzorna oblast za krajiške imovne općine.

Do toga dana odriču se obe stranke rokova propisanih u § 862 o. g. z. za prihvrat ponude.

4. Osam dana nakon obavjesti o potvrdi dražbe, imade dostalac u ime jamčevine povisiti žaobinu na 10% od dostalne svote.

5. Kupovnina ima se platiti najedanput najkasnije 15 dana nakon obavjesti o potvrdi dražbe.

6. Od prodaje izuzeto je hrastovo drvo nesposobno za tvorivo i gradnu.

Rok izradbe stabala (panjeva i dužice) i izvoz panjeva i dužice ustanovljuje se od dana uplate odnosno predaje sječine do kraja oktobra godine 1923. izuzimajući vrieme od 15. aprila 1923. do 30. septembra 1923.

7. U smislu naredbe kr. zemaljske vlade od 12. travnja 1902. broj 1285. imat će kupac povrh pogođene kupovine, te istodobno sa istom, odnosno sa prvom polovicom kupovine uplatiti 0.2% od dostalne svote u uzgojnu zakladu za potporu djece šumarskih činovnika, koji stoje u zemaljskoj službi i kod imovnih općina, a u smislu naredbe broj 3736/1920 0.5% za osnivanje privremene zaklade za pošumljenje primorskog krasa i 0.1% u korist Jugoslav. šumarskog udruženja. Istotako dužan je dostalac na dan dražbe uplatiti u blagajnu brodske imovne općine, na temelju zakona o državnoj trošarini o taksama i pristojbama od 26. juna 1921. po čl. 10. T. broj 12 i taksenu pristojbu od 2% (Percentagegebühr) od dostalne svote.

8. Svi ostali potanji dražbeni uvjeti mogu se saznati za vrieme uredovnih sati kod šumsko-gospodarstvenog ureda u Vinkovcima, te kotarske šumarije u Cerni i Otoku.

U Vinkovcima, dne 12. januara 1923.

Šumarsko gospodarstveni ured brodske imovne općine.

Ljubljana **Fr. Ševčik** Židovska ul. 8
 puškar in trgovec z orožjem

Ustanovljeno l. 1882.

Kr. prodaja smodnika (baruta).

Najveće skladište raznovrsnih pušaka, repetiropistolja, samokresa te lov. pribora i municije. Upozorujem osobito na glasovite sulske zatvorene puške i trocjevke. Bogat izbor finih oprema za lovce.

Orožje i municiju samo uz dozvolu za nošenje oružja.

Raspošilje se po cijeloj državi.

Na drobno in debelo.

Највеће складиште разноврсних пушака, репетирипиштоља, самокреса те ловачког прибора и муниције. Упозорujem особито на гласовите сулске затворене пушке и троцјевке. Богат избор финих опрема за ловце.

Оружје и муницију само уз дозволу за ношење оружја.

Распошиље се по цијелој држави.

KR. PRODAJA BARUTA.

INDUSTRIJA ORUŽJA

BOROVNIK i VRBANIĆ, ZAGREB

JURIŠIĆEVA ULICA BROJ 9.

Prodaja svakovrsnog oružja, municije i lovačkih potrepština.

Obavljamo svakovrsne popravke, koji spadaju u puškarsku struku, kao i montiranje dalekozora.

Vlastita tvornica pušaka u Borovlju (Ferlach).

(Prodaja na veliko i na malo.)